อริยทรัพย์ ๗

ของ

พระธรรมจินดาภรณ์ วัดราชบพิธ

คณะภิกษุสามเณรและอุบาสิกา

วัดเขาไกรลาศ หัวหิน

พิมพ์สนองอุปการคุณ

งานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิงอังกาบ อรรถศาสตร์โสภณ

มรุวัดมกุฏกษัตริยาราม พระนคร

ันทร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

อริยทรัพย์ ๗

ของ

พระธรรมจินดาภรณ์ วัดราชบพิธ

คณะภิกษุสามเณรและอุบาสิกา
วัดเขาไกรลาศ หัวหิน
พิมพ์สนองอุปการคุณ
งานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิงอั๋งกาบ อรรถศาสตร์โสภณ

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม พระนคร
วันจันทร์ ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๑

6103.

คำนำ

ท่านเจ้าคุณอรรถศาสตร์โสภณและคุณหญิง พร้อมทั้งหลานชายหลานหญิงของท่าน มีความคุ้นเคยสนิทสนมประดุจญาติชั้นหนึ่งแล้ว ท่านทั้งสองยังถวายอุปการะบำรุงด้วยภัตตาหารคาว – หวาน เป็นประจำตลอดมาถึงบัดนี้รวม ๓๒ ปี นับว่าชีวิตเลือดเนื้อของอาตมาและศิษยานุศิษย์มากคนที่อยู่กับอาตมา ได้อาศัยข้าวน้ำ คาว – หวานของท่านบำรุงอยู่ส่วนหนึ่ง แม้บางคราวที่อาตมาอาพาธ และท่านเจ้าคุณถึงอนิจกรรมไปแล้ว คุณหญิงและคุณสำเนาว์หลานหญิงของท่านก็คอยส่งเสียเป็นพิเศษ นับเป็นอุปการะที่ยิ่งใหญ่ที่ระลึกถึงเสมอๆ เมื่ออาตมาไปอยู่วัดเขาไกรลาศหัว-หินติดต่อกันหลายปี ท่านก็ส่งภัตตาหารถวายพระเณรทุกกุฎีเป็นประจำไม่เปลี่ยนแปลง บางปีทั้งคุณหญิง พลโท กานต์ และคุณสำเนาว์ รัตนวราหะ ก็รับเป็นกรรมการทอดกฐินวัดเขาไกรลาศ หัวหิน แม้คุณหญิงท่านจะไม่เคยไป ท่านก็ถวายอุปการะบำรุง และพลโท กานต์ คุณสำเนาว์ก็ไปถวายภัตตาหารแก่ภิกษุสามเณรวัดเขาไกรลาศอยู่เนือง ๆ จึงนับว่าสกุลนี้ โดยเฉพาะคุณหญิงมีอุปการะแก่อาตมาและ

พระเณร ศิษย์วัด คณะอุบาสิกาวัดเขาไกรลาศด้วยผู้หนึ่ง อาตมาเคยสรรเสริญท่านเนือง ๆ ว่า ท่านมีบุญทั้งในชาติปางก่อนที่เรียกว่า "ปุพเพกตปุญญตา" ทั้งในชาติปัจจุบันที่เรียกว่า "อัตตสัมมาปณิธิ" จึงสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยโลกิยทรัพย์และโลกุตตรทรัพย์ หรือทั้งทรัพย์ภายนอกทั้งทรัพย์ภายในที่เรียกว่า "อริยทรัพย์" ท่านไม่มีความเสื่อม หรือไม่เห็นความเสื่อม ท่านเห็นแต่ความสวัสดีในที่ทุกสถานตลอดกาลทุกเมื่อ ไม่มีทุกข์กายทุกข์ใจเยี่ยงเขาอื่น มีสุขภาพอนามัยดีเลิศ อายุ ๘๔ ปีของท่านฟันไม่เคยหักคลอนเลย ท่านเคี้ยวอาหารแข็งได้เยี่ยงคนหนุ่มสาว ผู้ไม่เคยทราบอายุจริงจะทายไม่ถูกเลยว่าท่านจะมีอายุถึง ๘๔ ปี ผิวหน้ายิ้มละมัย มีความอิ่มเอิบในใจดังปรากฏในรูปถ่ายแท้จริง มีกิริยามารยาทเป็นผู้ดี ทั้งกาย วาจาใจ จึงหวังสุคติสวรรค์ได้อย่างแน่แท้ ฉะนั้น ในโอกาสงานพระราชทานเพลิงศพของท่าน อาตมาจึงเลือกเรื่อง "อริยทรัพย์ ๗" พิมพ์สนองอุปการะคุณอุทิศกุศลเฉพาะท่าน ให้สมกับคุณสมบัติภายในของท่าน เป็นธรรมบรรณาการแก่ผู้มาในงานพระทานเพลิงศพของท่านร่วมกับท่านเจ้าภาพ

ก็สำนวนเทศนา ๔ กัณฑ์นี้เดิมแสดงเป็นปาฐกถาด้วยปากเปล่า คุณเสถียร โพธินันทะ แปลเป็นภาษาจีน สมาคมจีนเขาสามมุข จังหวัดชลบุรี อัดเทปไว้และขอพิมพ์เป็นภาษาไทยคู่กับภาษาจีนแจกไว้หลายคราวแล้ว ภายหลังอาตมาแสดงธรรมทางวิทยุศึกษา สถานีทุ่งมหาเมฆในนามของ "มูลนิธิ ก.ศ.ม." วัดมกุฏกษัตริย์รวม ๔ ครั้ง จึงมีสำเนาได้ดังปรากฏในหนังสือนี้

อาตมาพร้อมด้วยพระภิกษุสามเณรและคณะอุบาสิกาวัดเขาไกรลาศ หัวหิน ขออุทิศวิบากสมบัติแห่งการเผยแผ่ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แพร่หลาย และการบำเพ็ญศาสนกิจด้วยกายวาจาใจตามกำลังแห่งตน ๆ แด่คุณหญิงอังกาบ อรรถศาสตร์โสภณ ผู้ถึงอนิจกรรมไปแล้ว เมื่อท่านทราบด้วยญาณวิถีทางใดแล้ว ขอจงอนุโมทนาและอำนวยสุขสมบัติศุภอรรถอิฏฐวิบูลย์มนุญผล โดยควรแก่คติวิสัยในสุคติภพนั้น ๆ เทอญ.

พระธรรมจินดาภรณ์
วัดราชบพิธ พระนคร
๓๑ ตุลาคม ๒๕๑๑

ประวัติสังเขป

คุณหญิงอังกาบ

อรรถศาสตร์โสภณ

คุณหญิงอังกาบ อรรถศาสตร์โสภณ เกิดในสกุลชาตรูปวณิช ที่ถนนราชบพิธ จังหวัดพระนคร เมื่อวันจันทร์ ที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๒๗ เป็นธิดาคนเดียวของ พระวิฏฐานวินิจฉัย (เอม ชาตรูปวณิช) และคุณนายเชย เมื่ออายุยังน้อยได้รับการศึกษาที่โรงเรียนวัดราชบพิธ และได้รับการอบรมขนบ - ธรรมเนียมสำหรับกุลสตรีในสมัยนั้นที่ในวังหลวง เมื่ออายุ ๒๕ ปี ได้ทำการสมรสกับพระยาอรรถศาสตร์โสภณ (สว่าง จุลวิธูร) ซึ่งเวลานั้นยังมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงศรีเสนา

คุณหญิงอรรถศาสตร์โสภณ เป็นสตรีที่มีอุปนิสัยหนักแน่นและโอบอ้อมอารีจึงเป็นที่รักของ สามี ลูกหลาน

และญาติมิตรทั่วไป ในทางสังคมท่านได้เคยเป็นนายกสมาคมนักเรียนเก่าโรงเรียนวัดราชบพิธ และนายกสมาคมสตรีไทยคนที่สอง ซึ่งเป็นที่รักและยกย่องว่า ท่านเป็นผู้ที่ก่อให้สมาชิกของสมาคมสตรีไทยในสมัยแรกรวมกันได้เป็นกลุ่มก้อนโดยใช้บ้านของท่านเองเป็นที่ประชุม พบปะสังสรรและเลี้ยงดูพวกสมาชิก

ในด้านการศาสนา คุณหญิงอรรถศาสตร์โสภณ เป็นผู้เลื่อมใสส่งเสริมพุทธศาสนา โดยสม่ำเสมอตลอดมามิได้ขาด ได้ให้ความอุปการะพระภิกษุสามเณรที่ขาดแคลน และได้ก่อตั้งมูลนิธิ เพื่อเก็บดอกผลบำรุงพุทธศาสนา ซึ่งทั้งนี้พระภิกษุสามเณรที่ประจำอยู่ในพระอารามที่ใกล้เคียงบ้านของท่านย่อมทราบดี

คุณหญิงอรรถศาสตร์โสภณ เป็นผู้ที่มีสุขภาพดีตั้งแต่เด็กจนชรา ท่านไม่เคยเจ็บหนักมาก่อน แม้จะมีการเจ็บป่วยบ้างก็มีความอดทนไม่ยอมให้ตัวเองทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ท่านเป็นผู้ที่มีชีวิตอย่างน่าอิจฉา คือ นอกจากอยู่อย่างมีความสุขตลอดชีวิตที่ยืนยาวกว่าแปดสิบปีแล้ว พ้น

ของท่านก็ยังแน่นและไม่เคยหักเลยแม้แต่ซี่เดียว ท่านเพิ่งจะมาเจ็บหนักครั้งแรกเมื่อปีกลาย เนื่องจากเส้นโลหิตตีบในสมอง ซึ่งเป็นโรคธรรมดาของผู้ที่อยู่ในวัยชรา ทำให้แขนและขาเป็นอัมมะพาตไปซีกหนึ่ง แต่ไม่ช้าท่านก็ฟื้นจนเดินได้ ทำอะไรได้ เมื่อเดือนมิถุนายนปีนี้ ท่านเกิดมีอาการเหนื่อยอย่างผิดปกติ พลตรี พร พิศกนก แพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรคหัวใจของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ได้ถูกเชิญมาตรวจ ตรวจแล้ว พลตรี พร ฯ สั่งให้รีบนำไปโรงพยาบาลเพราะเส้นโลหิตที่มาเลี้ยงหัวใจตีบ โลหิตมาเลี้ยงหัวใจไม่พอกล้ามเนื้อหัวใจได้เสียไปบางส่วน พลตรี พร ฯ รีบกลับไปเตรียมห้องและเครื่องอุปกรณ์การรักษาไว้ให้ พอคนไข้ไปถึงก็ได้รับอ็อกซิเยน และการเยียวยาทันที ทำให้รอดชีวิตไปได้ คุณหญิงได้รักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเดือนเศษ ก็ทุเลาจึงขอกลับมาบ้าน คุณหมอพร ได้บอกไว้ล่วงหน้าว่าอาการอาจเกิดขึ้นอีก ให้เตรียมไว้ก็เป็นจริงอย่างคุณหมอว่า ท่านกลับมาได้อาทิตย์เดียว

อาการโรคหัวใจอย่างเก่าก็เริ่มขึ้นอีก ไปตามคุณหมอพรมาอีก แต่คราวนี้เหลือความสามารถของคุณหมอที่จะรักษาได้ ท่านถึงแก่กรรม เมื่อคืนวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๑๑ ท่ามกลางความเศร้าสลดของลูกหลาน และคุณหมอพร ฯ ซึ่งได้พยายามช่วยชีวิตจนถึงที่สุด

คุณหญิงอังกาบ อรรถศาสตร์โสภณ ได้จากไปแล้ว แต่คุณงามความดีของท่าน หาได้จากไปด้วยไม่ ยังคงฝังอยู่ในหัวใจของผู้ที่ได้รับตลอดไป.

อริยทรัพย์ ๗

พระธรรมจินดาภรณ์ วัดราชบพิธ

แสดง ณ สถานีวิทยุศึกษา ทุ่งมหาเมฆ

ของมูลนิธิ ก.ส.ม.

วันอาทิตย์ที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๐๕ เวลา ๑๖.๐๕ น.

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

สตฺติมานิ ภิกฺขเว ธนานิ, ตมานิ สตฺต, สทฺธาธนํ สีลธนํ หิริธนํ โอตฺตปฺปธนํ สุตธนํ จาคธนํ ปญฺญาธนนฺติ

บัดนี้ จักแสดงพระธรรมเทศนา พรรณนาธรรมะคำสอนในพระพุทธศาสนา ในหัวข้ออริยทรัพย์ ๗ ประการ พอสมควรแก่เวลา

ก่อนอื่นขออนุโมทนาสาธุการที่มูลนิธิ ก.ส.ม. ร่วมกับเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุศึกษา จัดให้มีวันฟังธรรมในวันอาทิตย์เพิ่มขึ้นอีกวันหนึ่ง เพราะพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า "การฟังธรรมตามกาล เป็นอุดมมงคล คือเหตุนำความสวัสดี

อย่างสูงสุดแก่ผู้ประกอบกระทำ" ก็การฟังด้วยดีนั้น เป็นเหตุให้เกิดปัญญาความฉลาดรอบรู้ว่า "อะไรดีอะไรชั่ว ที่ควรละเลิกหรือควรประกอบกระทำ" ที่เรียกว่า สุตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง ถ้าไม่ศึกษาไม่หมั่นฟัง ไม่เรียนให้รู้ว่าอะไรดีอะไรชั่วแล้ว แม้มีเจตนาคือตั้งใจที่จะละความชั่ว ทำแต่ความดี ก็ไม่มีโอกาสที่จะละชั่วถูกหรือทำดีเป็น แม้เมื่อเรียนรู้ที่เรียกว่าจบปริยัติแล้ว ก็ต้องลงมือทำตามที่รู้ที่เรียกว่าปฏิบัติด้วย ผลคือปฏิเวธ ความดีความสุข จึงจะอำนวยประโยชน์แก่ผู้นั้น โดยสมควรแก่ความปฏิบัติ ฉะนั้น ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ทั้ง ๓ นี้แล จึงเป็นธรรมะคำสอนในพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าผู้เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนานั้น เปรียบดังหมอวิเศษ, ธรรมะคำสอนของท่าน เปรียบดังยาวิเศษที่สามารถจะรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้ทุกชนิด, พระสงฆ์ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เหมือนคนที่ได้รับแจกยาวิเศษจากพระพุทธเจ้าไปแล้ว นำไปกินไปใช้คือประพฤติปฏิบัติฝึกหัดกาย วาจาใจ ตามพระธรรมวินัย คำสั่งสอนของ

พระพุทธเจ้าจนหายจากโรค คือหมดกิเลสหมดทุกข์ ได้ความสุข เป็นพะยานแห่งความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นผู้สั่งสอนประกาศเรียกร้องให้ประชาชนทั้งหลาย ผู้ได้รับแจกยาวิเศษนั้นไปแล้ว อย่านำไปทิ้งเสียหรือไม่บริโภคใช้สอยยาวิเศษนั้น เมื่อเช่นนี้ ยาวิเศษนั้น แม้เป็นของดีของวิเศษอย่างไร ก็จักไม่อำนวยสุขประโยชน์อย่างไรแก่ผู้นั้น เราทั้งหลายเคารพนับถือพระรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้าว่า พระองค์มีพระปัญญาตรัสรู้ธรรมจริง เป็นผู้บริสุทธิ์หมดจดดีจริง มีพระมหากรุณาคุณจริง พระธรรมคำสอนของท่านก็เป็นอัศจรรย์ดีจริง, เพราะอำนวยผลแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติในโลกนี้ ไม่ต้องรอหวังผลในโลกหน้า พระอริยสงฆ์ก็เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรมปฏิบัติชอบยิ่งจริง, เป็นองค์พะยานความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นตัวอย่างให้เห็นว่า ธรรมะนั้นไม่เหลือวิสัยที่คนธรรมดาสามัญจะประพฤติปฏิบัติตามได้ เพราะมีพระสงฆ์เป็นบุคคลตัวอย่างอยู่เช่นนี้แล้ว ความสำคัญจึงอยู่ที่ว่าตัวเราจะบริโภคใช้สอยยาวิเศษนั้นหรือไม่ ถ้าเราไม่บริโภคกล่าวคือไม่นำธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้าไป

ประพฤติปฏิบัติ ฝึกหัดกายวาจาใจของเราไปตามธรรมวินัย เราจะได้ประโยชน์อะไรจากการนับถือพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นจึงขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย ซึ่งนับถือพระรัตนตรัย ปฏิญาณตนว่าเป็นอุบาสกอุบาสิกาหรือพุทธมา-มกะพุทธมามิกา จงนำธรรมะที่อาตมาจะแสดงต่อไปนี้ไปประพฤติปฏิบัติ ข้อใดข้อหนึ่งหรือทั้งหมด พระพุทธศาสนาก็จักอำนวยสุขประโยชน์แก่ผู้นั้นโดยสมควรแก่ความปฏิบัติ ไม่ต้องตีโพยตีพายว่า เรานับถือพระพุทธศาสนาอยู่ แต่ไม่เห็นพระพุทธศาสนาจะให้สุขประโยชน์อะไรแก่เราเลย.

อีกประการหนึ่ง พระพุทธเจ้าเปรียบเหมือนผู้ขุดบ่อน้ำหรือสระน้ำ ธรรมะคำสอนของท่านเปรียบเหมือนน้ำที่เต็มบ่อเต็มสระอยู่เสมอไม่บกพร่องหรือน้อยไป พระ-อริยสงฆ์ เปรียบเหมือนบุคคลผู้พบบ่อน้ำสระน้ำ ได้กินได้ดื่มบริโภคใช้สอยชุ่มชื่นเย็นกายสบายใจ เราทั้งหลายได้พบบ่อน้ำวิเศษ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบและประทานไว้ให้เป็นมรดกแก่พวกเรา และเราก็ได้เห็นพระสงฆ์ผู้ได้กินได้ดื่ม บริโภคใช้น้ำนั้น เย็นกายสบายใจเป็นตัวอย่างอยู่

เช่นนี้แล้ว ถ้าเราทั้งหลายผู้นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะของตนแล้ว ไม่กินไม่ดื่มไม่บริโภคใช้สอยน้ำวิเศษนั้น เราจะได้ประโยชน์อะไรจากการได้พบบ่อน้ำ สระน้ำวิเศษเช่นนั้นเล่า เพราะฉะนั้นจึงขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย จงมาดื่มน้ำ กินน้ำ ใช้สอยน้ำ กล่าวคือนำธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้า ไปประพฤติปฏิบัติด้วยกาย วาจาใจ เราก็จักหายจากทุกข์กายทุกข์ใจ ได้รับความสุขกายสบายใจ โดยสมควรแก่ภูมิชั้นของตน ๆ

อีกอุปมาหนึ่ง พระพุทธเจ้าเปรียบดังบิดาที่เป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีมีทรัพย์สมบัติมาก ธรรมะของท่านเปรียบเหมือนทรัพย์สมบัติมีค่ามหาศาล กินใช้ไม่รู้จักหมดจักสิ้น พระสงฆ์เปรียบเหมือนบุคคลที่เป็นทายาทรับทรัพย์มรดกของพระพุทธเจ้า แล้วนำไปแจกจ่ายให้ปันแก่ผู้อื่น เราทั้งหลายผู้พุทธศาสนิกชน มีพระบิดาคือพระพุทธเจ้าผู้เป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี ได้เห็นทรัพย์สมบัติคือธรรมะคำสอนของท่าน มีประเภทเป็นอันมาก ทั้งชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ มีคุณค่ามหาศาล ได้เห็นพระสงฆ์ผู้เป็นศาสนทายาท ได้รับทรัพย์

มรดกนั้นไปบริโภคใช้สอยไม่รู้จักหมดจักสิ้นเช่นนี้แล้ว เราไม่นำทรัพย์สมบัติของท่านไปใช้ หรือไม่ยอมตัวเป็นผู้รับทรัพย์มรดกตกทอดจากพระพุทธเจ้า ผู้เป็นดังพระบิดาของเราแล้ว เราจักได้ประโยชน์อะไรจากการที่นับถือพระรัตนตรัย ปฏิญาณตนว่าเป็นพุทธศาสนิกชน เพราะฉะนั้น ขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย จงมาเป็นผู้รับทรัพย์มรดกของพระพุทธเจ้าร่วมกันเถิด จงยินดีในอริยทรัพย์อันเป็นทรัพย์ภายในเป็นสิ่งประเสริฐมีค่ามหาศาล ยิ่งกว่าทรัพย์สินเงินทาง อันเป็นโภคทรัพย์ภายนอกเถิด เพราะทรัพย์สมบัติแก้วแหวนเงินทองเป็นต้น ที่เราขวนขวายแสวงหาตลอดชั่วชีวิตนั้น ไม่ใช่เป็นของเราจริงจังอะไรอย่างดีก็ใช้สอยไปได้ชั่ววันตาย ตายแล้วก็ต้องทิ้งไว้ให้เป็นมรดกตกทอดสำหรับคนข้างหลัง แม้คนข้างหลัง ก็จักต้องสละละทิ้งให้เป็นมรดกสำหรับคนข้างหลังต่อ ๆ ไปอีก คนที่ตายไปก่อนเป็นพะยานรู้เห็นกันอยู่ ไม่มีใครนำทรัพย์สมบัติภายนอกเช่นนั้นติดตัวไปกินไปใช้ในปรโลกเบื้องหน้าได้แต่สักคนเดียว ส่วนอริยทรัพย์ คือธรรมะมีประเภทดัง

จะกล่าวต่อไปนี้ จัดเป็นทรัพย์ประเสริฐเพราะสามารถติดตามผู้ประพฤตินำไปกินไปใช้ในปรโลกเบื้องหน้าได้ ในชาตินี้คนผู้มีอริยทรัพย์ ย่อมได้ความอิ่มกายอิ่มใจ แม้จะขาดแคลนทรัพย์สมบัติภายนอก จะไม่มั่งมีศรีสุขเหมือนเขาอื่น แต่เมื่อมีอริยทรัพย์อันเป็นทรัพย์ภายในบริบูรณ์ดีแล้วใจก็ของผู้นั้นก็ชื่อว่าไม่ยากจนไม่อนาถา ไม่ว้าเหว่ไม่เปล่าเปลี่ยวใจ ทรัพย์สมบัติภายนอกเสียอีกในเวลาแสวงหาก็เป็นทุกข์ได้มาแล้วก็เป็นทุกข์ เพราะต้องเก็บต้องรักษา กลัวขะโมยกลัวโจร กลัวผู้ร้ายมาแย่งชิงเอาไป บางทีก็เป็นอันตรายถึงตายก็ด้วยทรัพย์สมบัตินั้น เวลายังไม่ได้ก็เป็นทุกข์เพราะอยากได้ได้มาแล้วก็เป็นทุกข์เพราะต้องคอยระวังรักษาครั้นทรัพย์นั้นหมดไปหายไปก็เป็นทุกข์เพราะความเสียดายส่วนอริยทรัพย์เวลามีอยู่ก็ไม่เป็นทุกข์ เพราะไม่ต้องบริหารรักษา ไม่ต้องกลัวโจรกลัวผู้ร้าย ไม่ต้องกลัวภัยอันตรายที่เกิดจากน้ำท่วมไฟไหม้ เป็นต้น ไม่ต้องแบกต้องหามเป็นห่วงเป็นใยเหมือนทรัพย์ภายนอก เราทั้งหลายมาสู่โลก

นี้ เรามาชั่วครั้งชั่วคราว ไม่ถึงร้อยปีก็ต้องตายไป เพราะฉนั้นโลกนี้หรือสมบัติในโลกนี้ จึงไม่ใช่ของเรา ไม่เป็นที่อยู่ของเรายั่งยืนแน่นอนเสมอไป เท่ากับเป็นของอาศัยชั่วคราวหรือยืมของเขามาใช้ สิ่งของที่เช่าที่ยืมเขาใช้ชั่วคราวไม่ช้าไม่นานก็ต้องส่งคืนเจ้าของเขาไป เราจะไปทึกทักหรือตู่ว่าเป็นของๆ เรา จะใช้ได้ที่ไหน ถึงคราวแก่ ถึงคราวเจ็บ ถึงคราวตาย ทรัพย์สมบัตินั้นๆ ที่จะช่วยเราได้ ก็เพียงช่วยคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายภายนอก หรือช่วยจ้างวานมดหมอมารักษาพยาบาลในเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยเท่านั้น ถ้าถึงคราวตาย ทรัพย์สมบัตินั้นก็ช่วยคุ้มครองป้องกันไม่ได้ เราต้องตายไปคนเดียวทรัพย์สินเงินทองไม่มีประโยชน์อย่างไรแก่เราอีกต่อไป จะใช้ทรัพย์สมบัติซื้อสุคติโลกสวรรค์ หรือซื้อความสุขในโลกเบื้องหน้าไม่ได้ แต่ถ้าท่านทั้งหลายมีอริยทรัพย์ ดังจะบรรยายต่อไปในโอกาสหน้า อริยทรัพย์นั้น สามารถซื้อปรโลกเบื้องหน้านำไปสู่สุคติสวรรค์ก็ได้ นำไปสู่พรหมโลกก็ได้ นำไปสู่มรรคผลนิพพานก็ได้ ไม่ต้องเวียนมาเกิดแก่เจ็บตายอีก

ต่อไป เพราะฉะนั้น ขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย จงขวนขวายสะสมอริยทรัพย์ จงแสวงหาอริยทรัพย์ พร้อมกับแสวงหาโภคทรัพย์ภายนอกเถิด เพราะถ้าเราไม่ขวนขวายแสวงหาสะสมทำให้มาก เสียตั้งแต่ยังเป็นหนุ่มเป็นสาว จะรอไปแสวงหาสะสมในเวลาแก่เฒ่า วันคืนก็จะล่วงไปเสียเปล่า เราจะตายที่ไหน ตายเมื่อไร ตายด้วยโรคอะไร กำหนดแน่ไม่ได้ เราจะสำคัญว่า เมื่อนั้นเมื่อนี้ตาย อายุเท่านั้นเท่านี้จึงตาย หรือแก่จึงจะตาย เจ็บแล้วจึงตาย เรียกว่าเป็นผู้ประมาท เพราะความตายไม่มีนิมิต ไม่มีเครื่องหมาย เพราะเหตุนี้ จึงควรแสวงหา ควรสะสมอริยทรัพย์ควบคู่กันไปกับการแสวงหาโภคทรัพย์หรือธนทรัพย์เถิด ก็โภคทรัพย์นั้น โดยตรงหมายถึงปัจจัย ๔ คือเครื่องนุ่งห่มอย่าง ๑ อาหารสิ่งบริโภคอย่าง ๑ ที่อยู่อาศัยอย่าง ๑ ยาแก้โรคในเวลาเจ็บไข้อย่าง ๑ เรียกว่าปัจจัย ๔ เพราะเป็นสิ่งที่ชีวิตนี้ต้องอาศัย หรือเพราะเป็นเครื่องอาศัยเลี้ยงชีวิตให้เป็นไป ปัจจัย ๔ จึงจัดว่าเป็นทรัพย์โดยตรง เรียกว่าโภคทรัพย์ โภคทรัพย์นี้มีหน้าที่

บำรุงเลี้ยงร่างกายเท่านั้น ถ้าคนเราไม่มีอาหารกิน ร่างกายก็เป็นอยู่ไม่ได้ ชีวิตนี้ก็จะตาย ถ้าไม่มีเครื่องนุ่งห่มปกปิดอวัยวะที่น่าละอาย ก็เป็นอนารยะชน ถ้าไม่มีบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัยชีวิตนี้ก็เป็นทุกข์ เพราะต้องคอยระวังสัตว์ร้ายที่จะมาทำอันตราย หรือในเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่มีหยูกยารักษา ชีวิตนี้ก็มีแต่ทุกข์ เพราะฉะนั้น ปัจจัย ๔ จึงเป็นเครื่องบำรุงร่างกายเท่านั้น ส่วนทรัพย์โดยอ้อมนั้น ได้แก่ธนทรัพย์ คือเงินทองหรือสิ่งใช้แทนเงินทอง ที่มีมาตราใช้ซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนปัจจัย ๔ อันเป็นทรัพย์โดยตรงได้ เราจะใช้ธนทรัพย์เป็นเครื่องนุ่งห่ม ใช้กินต่างอาหารก็ไม่ได้ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยตรง และใช้แก้โรคภัยไข้เจ็บ ก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้น จึงเป็นทรัพย์โดยอ้อม สำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขายทรัพย์โดยตรง จึงมีประโยชน์แก่ผู้แสวงหา แก่ผู้เก็บ ผู้รักษา แต่ถ้าแสวงหาด้วยไม่สันโดษยินดีตามมีตามได้ ตามกำลังความสามารถ ในทางที่ชอบธรรม ที่เรียกว่าสัมมาอาชีวะแล้วมีความโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตนหรือละโมภ แสวงหาไม่เลือกทาง ผิดศีลผิด

ธรรมเป็นมิจฉาอาชีวะ ก็ย่อมเกิดทุกข์โทษแก่ผู้นั้น เป็นภัยอันตรายทั้งในชาตินี้ ทั้งในชาติหน้า.

นอกจากโภคทรัพย์ ทรัพย์โดยตรงและธนทรัพย์ ทรัพย์โดยอ้อม ดั่งแสดงมาแล้ว ยังมีทรัพย์อีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า อติเรกทรัพย์ แปลว่า ทรัพย์เหลือเฟือ ทรัพย์เกินความจำเป็น เช่นเครื่องแต่งตัวประดับประดาตกแต่งร่างการหรือบ้านเรือน เครื่องเล่นเครื่องใช้สอยอย่างอื่นที่อำนวยความสุข ซึ่งไม่ใช่ปัจจัย ๔ อันเป็นทรัพย์โดยตรง รวมเรียกว่า อติเรกทรัพย์ โภคทรัพย์ก็ดี ธนทรัพย์ก็ดี อติเรกทรัพย์ก็ดี รวมเรียกสั้นว่า " **พาหิรทรัพย์** " แปลว่า ทรัพย์ภายนอก การแสวงหาทรัพย์ภายนอกนั้น เราช่วยกันแสวงหาก็ได้ หรือได้มาแล้วนำไปจ่ายแจกให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นก็ได้ มาร่วมกินร่วมใช้มีความสุขสบายร่วมกันก็ได้ ส่วนอริยทรัพย์ เราต้องแสวงหาของเราเอง เราจะอาศัยบิดามารดาบุตรธิดาสามีภรรยาหรือญาติพี่น้อง ช่วยหาแทนตัวเราไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราทั้งหลาย จงแสวงหาอริยทรัพย์พร้อมกับการแสวงหาโภคทรัพย์ ธนทรัพย์

อติเรกทรัพย์ควบคู่กันไปเถิด เพราะเป็นของเฉพาะตัว ไม่มีผู้ใดจะทำแทนหรือแบ่งปันให้แก่กันได้ เหมือนพาหิ-ทรัพย์ อันเป็นทรัพย์ภายนอก

ก็อริยทรัพย์ นั้นแปลว่าอย่างไร มีกี่อย่าง อะไรบ้าง จะแสดงต่อไปในวันอาทิตย์ที่ ๑๔ เดือนนี้ วันนี้ขอยุติด้วยเวลาเพียงเท่านี้.

อริยทรัพย์ ๗ (ต่อ)

วันอาทิตย์ที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๕

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

สตฺติมานิ ภิกฺขเว ธนานิ, กตมานิ สตฺต, สทฺธาธนํ สีลธนํ หิริธนํ โอตฺตปฺปธนํ สุตธนํ จาคธนํ ปญฺญาธนนฺติ

บัดนี้ จักแสดงพระธรรมเทศนา พรรณาอริยทรัพย์ ๗ ประการ ต่อจากที่ได้แสดงมาแล้ว

ในวันอาทิตย์ที่ ๗ เดือนนี้ แสดงถึงทรัพย์โดยย่อมี ๒ อย่าง คือ ทรัพย์ภายนอกเรียกพาหิรทรัพย์ พาหิรทรัพย์นั้นแบ่งออกไปอีกเป็น ๓ อย่าง คือโภคทรัพย์หมายถึงปัจจัย ๔ อันเป็นทรัพย์โดยตรงอย่าง ๑ ธนทรัพย์ ทรัพย์สินเงินทองอันเป็นทรัพย์โดยอ้อมอย่าง ๑ และอดิเรกทรัพย์ ๆ เหลือเพื่อทรัพย์เกินความจำเป็น เช่นเครื่องตกแต่งประดับ

ประดาอย่าง ๑ ส่วนทรัพย์ภายในเรียกอัชฌัตติกทรัพย์ ๆ นั้นนอกจากจะอำนวยสุขประโยชน์ให้ในชาตินี้แล้ว ยังตามอำนวยสุขประโยชน์แก่ผู้ประกอบกระทำในปรโลกเบื้องหน้าได้ด้วย จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อนุคามิกนิธิ ขุมทรัพย์คือบุญ ๆ โดยตรงก็หมายถึงอริยทรัพย์ ๗ ประการ ที่จะกล่าวต่อไปในวันนี้

อริยทรัพย์ แปลว่าทรัพย์อย่างดี อย่างเลิศ อย่างประเสริฐก็ได้ หมายความว่าผู้ใดมีอริยทรัพย์ ๆ ย่อมให้เกิดความยินดี หรือยังความยินดีอย่างเลิศ อย่างประเสริฐให้เกิดแก่ผู้นั้น หรือจะแปลว่า ทรัพย์ที่สามารถแปรปุถุชนให้เป็นกัลยาณชนเป็นสาธุชน เป็นเทวดา เป็นพรหม เป็นอริยชน เป็นสัมมาสัมพุทธะ สาวกพุทธะ ปัจเจกพุทธก็ได้ เพราะกัลยาณชนก็ดี สาธุชนก็ดี หรือเทวดา พรหม อริยชนที่สุด พระสัมมาสัมพุทธะ ปัจเจกพุทธะ สาวกพุทธะ ล้วนต้องมีอริยทรัพย์ด้วยกันทั้งนั้น จึงจะเป็นบารมีส่งให้ถึงความเป็นบุคคลนั้น ๆ ได้ ส่วนประเภทของอริยทรัพย์นั้นมี ๗ ประการ ๆ มีอะไรบ้าง คือ

๑. **สทฺธาธนํ** ทรัพย์คือศรัทธา ได้แก่ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุด้วยผลที่สมควรเชื่อได้ ๒. **สีลธนํ** ทรัพย์คือศีล ความสำรวมระวังกายวาจาให้เรียบร้อยตามพระพุทธบัญญัติ คือข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ๓. **หิริธนํ** ทรัพย์คือหิริความละอายแก่ใจ อดสูใจตนเอง ไม่กล้าทำชั่วทั้งในที่ลับที่แจ้ง ๔. **โอตฺตปฺปธนํ** ทรัพย์คือโอตตัปปะ ความสะดุ้งกลัวบาป ความชั่ว ด้วยปรารภถึงความดีหรือคุณสมบัติของตนแล้ว ไม่กล้าทำความชั่วทั้งที่มีคนรู้หรือไม่รู้ ๕. **สุตธนํ** ทรัพย์คือสุตะ การสดับฟังหมายถึงการฟังที่ดีมีคุณมีประโยชน์ เป็นทางเกิดปัญญา เรียกพหุสุตะ หรือพหูสูต ๖ **จาคธนํ** ทรัพย์คือจาคะ การบริจาคเสียสละทรัพย์สินสิ่งของให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ที่สมควรแก่การให้ ๗. **ปญฺญาธนํ** ทรัพย์คือปัญญา ความฉลาดรอบรู้เช่นรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว อะไรเป็นเหตุแห่งสุข อะไรเป็นเหตุแห่งทุกข์ หรืออย่างไรเป็นวัฒนะก่อให้เกิดความเจริญ อย่างไรเป็นหายนะก่อให้เกิดความเสื่อม รวมเป็นอริยทรัพย์ ๗ ประการ ด้วยประการฉะนี้

บัดนี้ จักอธิบายทรัพย์ ๗ ประการนี้ต่อไป พอสมควรแก่เวลา สทฺธาธนํ ทรัพย์คือสัทธาข้อต้นนั้น สัทธาเราแปลกันว่าความเชื่อ แต่ต้องเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา หรือพิจารณาเหตุผลรอบคอบก่อนแล้วจึงเชื่อ จึงจะชื่อว่าสัทธาตามความหมายในที่นี้ ถ้าเป็นความเชื่อที่น้อมใจเชื่อตามเขาว่า เชื่อตามข่าวเล่าลือ ไม่พินิจพิจารณาด้วยปัญญาหาเหตุผลให้รอบคอบก่อน เชื่ออย่างนี้เรียกว่าเชื่ออย่างอธิโมกข์ แปลว่าน้อมใจเชื่อ ถ้าเชื่ออย่างงมงาย เชื่ออย่างไร้เหตุผล เรียกว่าเชื่ออย่างโมหะ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุด้วยผลที่เรียกว่าสัทธาในที่นี้ แสดงว่าพระพุทธเจ้าผู้ประกาศพระพุทธศาสนา ท่านไม่สอนใครให้เชื่ออย่างงมงาย หรือให้น้อมใจเชื่อง่าย ๆ เชื่อโดยไร้ปัญญา ต้องไตร่ตรองพิจารณาให้เห็นจริงด้วยปัญญาของตนเสียก่อนแล้ว จึงเชื่อ จึงจะเรียกว่ามีสัทธาแท้ ก็สัทธาโดยตรงนั้น ท่านหมายถึงตถาคตโพธิสัทธา แปลว่าเชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ในอรรถกถาท่านขยายตถาคตโพธิสัทธา ออกไปอีก ๓ ประการ คือ กัมม-

สัทธา เชื่อกรรม ได้แก่เชื่อความกระทำว่า เมื่อทำอะไรแล้วต้องมีผล ๑ วิปากสัทธาเชื่อผลของกรรม ได้แก่เชื่อว่าผลดีผลชั่วไม่ใช่เกิดขึ้นเอง ล้วนเกิดจากเหตุคือกรรมความกระทำ ๑ กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่าเมื่อเราทำดีทำชั่วแล้ว ตนของเราต้องได้รับผลสนองคือใครทำดีทำชั่วความดีความชั่วก็เป็นสมบัติของผู้นั้น อย่างที่พูดกันทั่วไปว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ด้วยตัวของเขาเอง ๑ ฉะนั้นสัทธาจึงมีวิภาคเป็น ๔ คือตถาคตโพธิสัทธา ๑ กัมมสัทธา ๑ วิปากสัทธา ๑ กัมมัสสกตาสัทธา ๑ ด้วยประการฉะนี้

คนเราถ้าไม่มีตถาคตโพธิสัทธา คือไม่เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าแล้ว เราก็ไม่แน่ใจว่า พระพุทธเจ้าดีจริง มีพระปัญญาฉลาดรอบรู้จริง ทรงรู้อะไรๆได้ทั้งหมดทั้งสิ้นจริง ความไม่เชื่อความไม่แน่ใจ หรือเชื่ออย่างไม่แน่นอนนี้แล ท่านเรียกว่า อสัทธิยะ แปลว่าความไม่เชื่อ เมื่อเราไม่เชื่อพระพุทธเจ้าแล้วก็เป็นเหตุไม่เชื่อพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วย และไม่เชื่อว่าพระอริยสงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติตรง

ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติชอบยิ่งด้วย เพราะฉะนั้น อสัทธิยะ ความไม่เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า จึงไม่จัดเป็นอริยทรัพย์ ส่วนกัมมสัทธา เชื่อกรรมความกระทำนั้น ถ้าเราเชื่อว่าทำอะไรลงไปแล้ว ต้องมีผลดังนี้แล้ว เราก็จะได้ไม่กลัวความทำของเรา เมื่อเราอยากได้ดีก็จะได้เลือกทำแต่กรรมดี เมื่อไม่อยากให้ตนประสพผลชั่ว ก็จะได้ละเลิกทำกรรมชั่วเสียแต่ในบัดนี้ วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรมนั้น ถ้าเราไม่เชื่อว่าผลดีผลชั่ว เนื่องมาจากกรรมความกระทำของเราแล้ว เราก็มีแต่ไปลงโทษผู้อื่นสิ่งอื่นตลอดถึงโทษดินฟ้าอากาศและโทษสัตว์เลื้อยคลาน โทษสิ่งที่เราไม่รู้ไม่เห็นตัวตนว่า อาจมิได้เป็นได้ เพราะหลงไปว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้ศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลให้เป็นไป จึงต้องบวงสรวงเศกเป่า สังเวย พร่ำเพ้อหลงไปว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างนั้นอย่างนี้จะช่วย และเผอิญได้สิ่งนั้นสมใจ ก็เข้าใจว่าหลวงพ่อขลังจริง หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์จริง จึงอ้อนวอนขอร้องด้วยประการต่าง ๆ พระพุทธเจ้าของเราสอนไว้ว่าคนเราทำอะไรด้วยกาย พูดด้วยวาจา คิดนึกด้วยใจ หรือ

พร้อมทั้งกายวาจาใจที่เรียกว่า กรรม เมื่อทำแล้วต้องมีผล ผลจะเกิดขึ้นเองง่าย ๆ ล่อน ๆ ไม่มี ล้วนต้องเนื่องมาจากเหตุทั้งนั้น เหตุดีให้ผลดี เหตุชั่วให้ผลชั่ว และผลดีผลชั่วนั้น ก็เป็นสมบัติเฉพาะตัว ใครทำไว้อย่างไร เขาผู้นั้น ก็ต้องประสพผล อันเกิดจากการทำของตนเอง

"สุทฺธิ อสุทฺธิปจฺจตฺตํ นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย"

ความดี ความไม่ดี เป็นของเฉพาะตัว คนอื่นจะทำคนอื่นให้ดีหรือชั่วหาได้ไม่ เชื่อเช่นนี้ เป็นกัมมัสสกตาสัทธา ผู้มีกัมมัสสกตาเช่นนี้แล จึงจะละเลิกเชื่อในทางผิด ดังกล่าวมา

คนบางคนหรือบางจำพวกเข้าใจไปตามตำราหรือตามคำของคนที่ไม่ยอมรับผิดชอบด้วยตนเอง เช่นที่สอนกันว่า ถ้าอยากร่ำรวยเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีมีทรัพย์สมบัติมาก ก็ต้องปลูกต้นเข็มเศรษฐีไว้รอบบ้าน อยากให้คนนิยมเคารพนับถือ ก็ต้องปลูกต้นมะยมไว้หน้าบ้าน หรือปลูกต้นโมกข์ ต้นเสน่ห์จันทร์แดง จันทร์ขาวไว้หัวบันไดบ้าน หรือถ้าต้องการให้หนุนทรัพย์สินเงินทอง ก็ต้องปลูกขนุนไว้หลัง

บ้าน ดังนี้ เป็นต้น ถ้ามัวเชื่ออย่างนี้ เราก็ไม่ต้องทำมาหากิน ไม่ต้องทำความดี อันเป็นทางให้เกิดทรัพย์ หรือเกิดผลดีอย่างอื่น เราจะมั่งมีเพียงทำเหตุภายนอกเท่านั้น ถ้าหากคนเราจะเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี หรือมีคนรักคนนิยมเคารพนับถือ หรือหนุนลาภยศสรรเสริญสุขได้ เพียงปลูกต้นมะยมไว้หน้าบ้าน ปลูกต้นเข็มเศรษฐีไว้รอบบ้าน ปลูกต้นโมกข์ ต้นเสน่ห์จันทร์ไว้หัวบันไดบ้าน หรือปลูกต้นขนุนไว้หลังบ้านเช่นนี้แล้ว คนทั้งหลายในโลก คงจะไม่มีใครยากจนเลย คงมั่งมีเป็นเศรษฐีด้วยกันทั้งนั้น บางคนเชื่อหมอดู เชื่ออาจารย์ให้หวย เขาว่าที่ไหนดีมีอาจารย์ศักดิ์สิทธิ์ หรือขลังทำนายแม่นยำ แม้ทางไปจะลำบากไกลเท่าไกล ก็สู้อดทนขึ้นรถลงเรือไปจนถึง สู้เสียค่าพาหนะเงินทองมากมาย ก็ยอมสละ เพราะมีหวังว่าจะได้สิ่งที่ตนปรารถนา ท่านทั้งหลายลองนึกดู ถ้าเป็นคนมีสัทธาเชื่อเหตุเชื่อผลแล้ว เมื่อหมอดูเขาทายเลขท้ายถูกหรือแทงลอตเตอรี่ทางวัลที่ ๑ ได้จริง ไฉนเขาจะบอกแก่คนอื่นเล่าเขามิแทงให้ถูกด้วยตนเองเสียแล้วหรือ ความเชื่องมงาย

โดยไร้เหตุผล ไม่ใช้ปัญญาไตร่ตรองพิจารณาเช่นนี้แล เรียกว่า เชื่ออย่างอธิโมกข์ คือน้อมใจเชื่อหรือเชื่ออย่างโมหะ เพราะโง่หลงหรือเขลาไป. ไม่เป็นสัทธาตามความหมายในพระพุทธศาสนา สัทธาที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้เชื่อด้วยปัญญานั้น จะยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ เช่น ศรัทธาในการแสดงหาทรัพย์สมบัติ พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า ต้องถึงพร้อมด้วยองคคุณ ๔ ประการ คือ

๑. ต้องขยันในการแสวงหาทรัพย์ ในการศึกษาเล่าเรียน ในการหำมาหากิน ต้องอดทนตรากตรำ ไม่เห็นแก่ทุกข์ยากเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า

๒. ต้องรู้จักรักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้แล้ว ไม่ให้เสียหายไปเพราะอันตรายต่าง ๆ

๓. ต้องรู้จักคบมิตรสหายที่ดีที่เรียกว่า กัลยาณมิตร ไว้เป็นคู่คิดในการทำงาน ไม่คบคนพาลคนชั่ว อันจะพาให้เลวไปตามเขา

๔. ต้องรู้จักจับจ่ายใช้สอยทรัพย์ตามกำลังทุนที่หาได้ ไม่ฝืดเคืองเกินไปแต่ไม่สุรุ่ยสุร่ายเกินพอดี

คนที่ถึงพร้อมด้วยธรรมะ ๔ ข้อเช่นนี้แล้ว จะร่ำรวยเป็นเศรษฐีมั่งมีทรัพย์สมบัติ ตั้งเนื้อตั้งตัวเป็นหลักฐานได้สมจริงตามที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้หรือไม่ ? ถ้าคนมีศรัทธาเชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อกรรมเชื่อผลของความกระทำ และเชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตัว เช่นที่แสดงมาแล้ว เราก็ต้องพิจารณาเห็นได้ด้วยตนเองว่า ถ้าเราขยันในการแสวงหาทรัพย์ เราก็จะมั่งมีทรัพย์ ถ้าเราได้ทรัพย์มาแล้ว รู้จักรักษาทรัพย์ ทรัพย์นั้นก็จักคงอยู่กับเราไม่หายหกตกหล่นไปไหน หรือถ้าเรารู้จักคบคนดี คนดีก็จะพาให้ทรัพย์สมบัติเพิ่มพูน ไม่คบคนชั่วอันจะพาตัวและทรัพย์สมบัติเสื่อมสูญเสียไป เพราะเหตุแห่งอบายมุขเป็นต้น และถ้าเราไม่ใช้จ่ายทรัพย์สุรุ่ยสุร่ายเกินจำเป็น ทรัพย์นั้นก็คงไม่หมดจนถึงสิ้นเนื้อประดาตัวเช่นนี้แล้ว เราทุกคนก็จะต้องร่ำรวยด้วยกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้น คนมีศรัทธาดังกล่าวมาแล้ว จึงไม่ยอมเชื่ออะไรง่าย หรือเชื่อถ้อยคำของใครง่าย ๆ ต้องใช้ปัญญาไตร่ตรองพิจารณารอบคอบก่อนแล้วจึงเชื่อ ศรัทธาจึงจัด

เป็นทรัพย์อย่างประเสริฐ เพราะยังความดีให้เกิดแก่ผู้ประกอบกระทำด้วยประการฉะนี้

คนบางจำพวกมักกล่าวโทษพระพุทธเจ้า หรือคำสอนในพระพุทธศาสนาอย่างผิด ๆ เช่นว่า พระพุทธเจ้าไม่ดีจริง ธรรมะคำสอนของท่านไม่ศักดิ์สิทธิ์เป็นอัศจรรย์จริง จะยกตัวอย่างให้เห็นเช่นธรรมะ ๔ ข้อ ดังกล่าวมาแล้ว บางคนเข้าใจว่า ทำไมแขกฝรั่งหรือคนต่างชาติต่างภาษาที่เขาไม่นับถือพระพุทธศาสนา เขาจึงร่ำรวยเป็นเศรษฐีเป็นเถ้าแก่ เป็นเจ้าสัว เป็นนายห้าง เป็นเจ้าของบริษัท แต่คนไทยส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา ทำไมจึงยากจนไม่มั่งมีเป็นเศรษฐี เป็นเถ้าแก่ เจ้าสัว เป็นนายห้าง เป็นเจ้าของบริษัท เหมือนคนต่างชาติต่างภาษาที่เขาไม่นับถือพระพุทธศาสนา เรื่องนี้ถ้าใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญแล้ว ก็จะเห็นได้ เช่นหลักธรรมะ ๔ ข้อ ดังกล่าวแล้วตั้งแต่ข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ ใครจะประพฤติทำตามคำสอนทั้ง ๔ ข้อนั้น ดีกว่ากัน คนไทยหรือคนต่างชาติต่างภาษา ถ้าจะถามว่าคนที่เขาหาทรัพย์ได้ เขาขี้เกียจหรือเขาขยัน ก็ต้อง

ยอมรับทั่วกันว่า คนขยันเท่านั้น จึงหาทรัพย์ได้ แม้ในข้ออื่น ๆ อีก ๓ ข้อ ก็เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นจะเป็นคนไทยก็ดี คนจีนก็ดี คนแขกก็ดี คนฝรั่งก็ดี หรือจะ เป็นคนชาติไหน ๆ ก็ดี เมื่อมาประพฤติตามธรรมะ ๔ ข้อนี้แล้วเขานั้น ๆ ก็ถึงความมั่งคั่งมั่งมีด้วยทรัพย์สมบัติตั้งเนื้อตั้งตัวเป็นหลักฐานได้ทั้งนั้น ไม่จำกัดว่าจะเป็นคน ชาตินั้นชาตินี้

อาตมาจะนำตัวอย่างมาเล่าให้ฟังอีกเรื่องหนึ่งมีพี่น้อง ๒ คน เกิดในตระกูลเดียวกัน ร่วมบิดามารดาเดียวกัน คนผู้พี่ได้รับคำทำนายจากหมอดูว่า เป็นคนมีบุญมากวาสนาสูง ต่อไปจะได้ลาภยศอยู่สุขสบายภายใต้เสวตรฉัตรแม้จะตายก็ต้องตายภายใต้เสวตรฉัตร ส่วนคนผู้น้องหมอดูว่าเป็นคนบุญน้อย วาสนาไม่ดี ต้องเป็นคนตกต่ำ ไม่มั่งมีทรัพย์สมบัติ ไม่ประกอบด้วยลาภยศ ในพี่น้อง ๒ คนนั้น คนน้องซึ่งได้รับคำทำนายจากหมอดูว่า ไม่ดีมีบุญน้อย วาสนาน้อย เมื่อรู้ตัวเช่นนั้นแล้วก็ประพฤติปฏิบัติตามธรรมะคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่นขยันในการแสวงหาทรัพย์ได้ทรัพย์มากแล้วก็รู้จักรักษา ขยันในการเล่าเรียนศึกษา

หาวิชาความรู้ และหมั่นจดจำไม่ปล่อยให้ลืมเลือน และชอบคบคนดีไม่ชอบคบคนชั่วเป็นมิตรเป็นสหาย และรู้จักเขม็ดแขม่ ใช้จ่ายทรัพย์ไม่พุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย เมื่อเป็นเช่นนี้ไม่ช้าไม่นานเขาก็ร่ำรวย มั่งมีด้วยทรัพย์สมบัติ ส่วนคนพี่ เพราะเชื่อบุญเชื่อวาสนาตามคำหมอดู เพื่อกุศลผลบุญที่หมอดูยกหยิบให้โดยไม่ต้องอาศัยการทำความดีด้วยตนเอง ปล่อยเวลาวันคืนเดือนปีให้ล่วงไปเปล่า มัวแต่กิน ๆ นอน ๆ รอบุญรอวาสนาที่จะมีมาเอง ในที่สุดก็เป็นคนยากจนเข็ญใจ เที่ยวขอทานเขากินไปวันหนึ่ง ๆ เผอิญไปพบพระธุดงค์ พระธุดงค์ท่านเห็นผอมโซ เพราะความอดอยากยากจน กลัวว่า อ้ายคนนี้มันจะตายโดยไม่มีใครดูแล ท่านจึงเอากลดอันเป็นบริกขารของพระธุดงค์ไปกางกำบังแดด กำบังฝนให้เพื่อเอาบุญ บังเอิญเขาตายภายใต้กลดนั้น ก็สมกับคำหมอดูที่ว่า จะตายภายใต้เสวตรฉัตร เพราะกลดขาวก็คล้ายกับเสวตรฉัตร นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า คนที่เชื่อหมอดู เชื่อตามเขาว่า เชื่อตามข่าวเล่าลือ เชื่อเคราะห์ เชื่อโชค เชื่อลาง ไม่

ประกอบคุณงามความดี อันเป็นสมบัติของคนดีหรือเป็นธรรมะในพระพุทธศาสนา ก็มีผลเท่ากับไม่เชื่อพระพุทธ พระพุทธเจ้า ไม่เชื่อพระธรรมคำสอนของท่าน ไม่เชื่อพระอริยสงฆ์ ชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีศรัทธา คนผู้ไม่มีศรัทธาก็เป็นคนยากจนขัดสนค่นแค้นอนาถา ดังตัวอย่างที่ยกมาเล่าให้ฟังนี้ เพราะฉะนั้น ขอเชิญชวนท่านทั้งหลายจงแสวงหาอริยทรัพย์ คือสัทธาความเชื่อ ที่ประกอบด้วยเหตุด้วยผล ใช้ปัญญาพิจารณาเสียก่อนแล้วจึงเชื่อ อย่าเชื่ออย่างงมงายตามเขาว่า ตามข่าวเล่าลือตลอดถึงเชื่อเคราะห์ดีเคราะห์ร้าย เชื่อโชคเชื่อลาง อันไม่ใช่คำสอนในพระพุทธศาสนา

วันนี้แสดงอริยทรัพย์ คือทรัพย์ข้อที่ ๑ ก็พอดีหมดเวลา จึงขอยุติ เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

อริยทรัพย์ ๗ (ต่อ)

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๐๕

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สตฺติมานิ ภิกฺขเว ธนานิ, กตมานิ สตฺต, สทฺธาธนํ สีลธนํ หิริธนํ โอตฺตปฺปธนํ, สุตธนํ จาคธนํ ปญฺญาธนนฺติ ฯ

บัดนี้ จักแสดงพระธรรมเทศนาในอริยทรัพย์ ๗ ประการ ต่อจากที่ได้แสดงมาแล้ว รวม ๒ ครั้งๆ นี้ เป็นครั้งที่ ๓

เมื่อ ๒๕๐๐ ปีเศษมาแล้ว คนในยุคนั้นมีอายุ ๑๐๐ ปี เรียกว่าอยู่ถึงขัยถึงวัย ครั้นเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงไปได้ ๑๐๐ ปี ขัยวัยของบุคคลลดน้อยลงไปปีหนึ่ง บัดนี้ล่วงมาแล้ว ๒๕๐๐ ปีเศษอายุของคนจึงลดน้อยไป ๒๕ ปี คงเหลือ ๗๕ ปี เป็นขัยเป็นวัยของคนในยุคนี้ และในระหว่างอายุ ๗๕ ปี ของคนในยุคนี้

ท่านแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ๓ ระยะ หรือ ๓ วัย คือ ตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย หรือวัยสุดท้าย เรียกว่า ปฐมวัย มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย ปฐมวัยนับตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ ๒๕ ปี มัชฌิมวัย นับตั้งแต่อายุ ๒๖ ปี ถึงอายุ ๕๐ ปี ปัจฉิมวัยนับตั้งแต่อายุ ๕๐ ปี จนถึงอายุ ๗๕ ปี ในปฐมวัย ท่านสอนให้แสวงหาศิลปะวิชาความรู้ เพราะคนเราแรกเกิดมาไม่รู้อะไรต้องเล่าเรียนศึกษา ด้วยการฟัง การคิด การอบรม จึงจะเกิดปัญญา เมื่อมีปัญญา ความรู้ความฉลาด ความโง่ ความไม่ฉลาด ความไม่รู้ ก็หมดไปน้อยไป กลายเป็นคนฉลาด คนรู้หรือรอบรู้ยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น เราทั้งหลายจึงควรขวนขวายแสวงหาศิลปะวิชาความรู้เสียแต่ในปฐมวัย ล่วงกาลผ่านวัยนั้นไปแล้ว เราจะหาโอกาสเช่นนั้นได้ยากหรือไม่ได้เลย เมื่อปฐมวัยล่วงไปถึงคราวมัชฌิมวัย ท่านสอนให้แสวงหาทรัพย์ทั้งโภคทรัพย์ทั้งธนทรัพย์ ทั้งอดิเรกทรัพย์ และทั้งเกียรติยศตำแหน่งหน้าที่การงาน เพื่อความเจริญแห่งทรัพย์ หรือเพื่อความอยู่สุขสบายในโลกนี้ ครั้นอยู่ไปได้

ถึงปัจฉิมวัยท่านสอนให้แสวงหาธรรมะ หาอริยทรัพย์ อันจะเป็นนาถะที่พึ่งของตนในปรโลกเบื้องหน้า คนที่มัวเมาลุ่มหลงในการกิน การนอน การเล่นเพลิดเพลินในกามสุข ปล่อยชีวิตวันคืนให้ล่วงไปเสียเปล่า ย่อมเป็นคนขาดแคลนทั้งวิชาความรู้ ทั้งทรัพย์สมบัติ และธรรมะอันเป็นอริยทรัพย์ภายใน เขาผู้นั้นแม้มีชีวิตเป็นอยู่ ก็เป็นอยู่เปล่าคือเปล่าจากสาระ เป็น "**โมฆชีวิต**" มีชีวิตเปล่า "**ตุจฉชิณฺโณ**" เป็นคนแก่เปล่า ในชาตินี้ ก็หาความสุขความสบายใจไม่ได้ ไปสู่โลกหน้าแล้ว ย่อมมีทุคคติอบายแน่นอน คือไปเกิดเป็นเปรตบ้าง เป็นสัตว์ดิรัจฉานบ้าง เป็นอสุรกายบ้าง เป็นสัตว์นรกบ้าง ยากนักยากหนาที่จะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ ไม่จำต้องกล่าวถึงว่าไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์.

อนึ่ง คนที่อยู่มาได้ตลอดขัยตลอดวัยนั้นหายาก มักตายเสียตั้งแต่ปฐมวัย รอดมาจากปฐมวัย ก็ตายในมัชฌิมวัย ที่อยู่ไปถึงแก่เฒ่าเข้าเขตปัจฉิมวัยนั้นมีน้อย หาได้ยาก ยิ่งอยู่ไปถึงเกินขัยเกินวัย ยิ่งหาได้ยากอย่างยิ่ง ฉะนั้น

เวลาที่เราจะอยู่ในโลกนี้ จึงมีน้อยเหลือเกิน สมควรที่เราทั้งหลายจะขวนขวายแสวงหาธรรมะ แสวงหาอริยทรัพย์เสียแต่ยังหนุ่มยังสาวอยู่ในขั้นปฐมวัยหรือมัชฌิมวัย จะรอไปถึงปัจฉิมวัยก่อนแล้วจึงขวนขวายแสวงหา เวลาจะรอท่าแต่ที่ไหน ชื่อว่าตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ประมาทในวัยในชีวิต ท่านว่าคนที่เกิดมามัวกังวลมุ่งแสวงหาแต่โภคทรัพย์ ธนทรัพย์ อดิเรกทรัพย์อย่างเดียว ไม่แสวงหาอริยทรัพย์ควบคู่กันไปนั้น เหมือนคนมีนัยตาดีข้างหนึ่ง แต่อีกข้างหนึ่งบอด ถ้ามัวเมาหลงเพลิดเพลินในการกิน การเล่น การนอน แสวงหาแต่กามารมณ์ปล่อยวันคืนให้ล่วงเลยไปเปล่า ไม่ขวนขวายแสวงหาทั้งโภคทรัพย์ ทั้งอริยทรัพย์ ท่านว่าเหมือนคนมีนัยตาบอดทั้ง ๒ ข้าง ต่อไม่มัวเมาเช่นนั้นรีบร้อนแสวงหาทั้งโภคทรัพย์ทั้งอริยทรัพย์ควบคู่กันไป ไม่ปล่อยกาลเวลาให้ล่วงเลยวัยทั้ง ๓ ชื่อว่ามีนัยตาดีทั้ง ๒ ข้าง เพราะฉะนั้นขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้มีนัยตาดีทั้ง ๒ ข้างเถิด อย่าเป็นผู้มีนัยตาบอดข้างเดียว หรือบอดทั้ง ๒ ข้างเลย

บัดนี้ จักแสดงอริยทรัพย์ ๗ ประการ ต่อจากที่แสดงมาแล้ว, ในวันอาทิตย์ที่ ๑๔ เดือนนี้ได้แสดงอริยทรัพย์ข้อต้น คือ ศรัทธา ที่แปลว่า ความเชื่อ แต่ต้องเชื่อตามเหตุตามผล ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนแล้วจึงเชื่อ มิให้เชื่ออย่างงมงายตามเขาว่า ตามตำหรับตำรา ตามข่าวเล่าลือ เป็นต้น จึงจะชื่อว่าศรัทธา ตามความหมายในพระพุทธศาสนา และสัทธานั้น เมื่อจะจำแนกก็มี ๔ ประการ ดังแสดงมาแล้วในหนหลัง แต่เมื่อจะจัดเป็นชั้น ๆ ก็อาจจัดได้เป็น ๓ ชั้น คือชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูง ชั้นต่ำ ได้แก่สัทธา ที่เชื่อถือในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และเชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตน นี้ชื่อว่าสัทธา เบื้องต้นหรือสัทธาชั้นต่ำ เพราะเพียงแต่เชื่อถือตามท่าน ยังไม่เชื่อใจตนเองว่าจะทำได้ตามพระจรรยาของพระพุทธเจ้า ตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ตามตัวอย่างปฏิปทาของพระอริยสงฆ์ ความเชื่อถือที่ขาดความเชื่อใจตนเองเช่นนี้แล จัดเป็นสัทธาชั้นต่ำหรือชั้นต้น สัทธาชั้นกลางนั้น ได้

แก่ความเชื่อถือในคุณพระรัตนตรัย และเชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตน เช่นนั้นแล้ว ยังมีความเชื่อใจของตนเองว่าจะประพฤติตามนั้นได้ด้วย เมื่อมีทั้งเชื่อถือทั้งเชื่อใจพร้อมที่จะประพฤติปฏิบัติตามได้เช่นนี้แล้วจัดเป็นสัทธาชั้นกลาง เพราะลางคราวก็เชื่อ ลางคราวก็ไม่เชื่อ หรือลางคราวก็เชื่อมาก ลางคราวก็เชื่อน้อย ฉะนั้น ความประพฤติปฏิบัติของคนเรา จึงไม่เสมอต้นเสมอปลายเป็นไปลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่ละเลิกชั่วได้เด็ดขาดและไม่ทำดีติดต่อได้ตลอดไป ท่านจึงเรียกว่า "จลสัทธา" แปลว่า สัทธาที่ยังหวั่นไหว สัทธาที่ยังกลับกลอก สัทธาที่ยังคืนคลายได้ง่าย ส่วนสัทธาชั้นสูงนั้นหมายถึง "อจลสัทธา" คือเชื่อถือในคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในกรรมในผลของกรรม ในความที่สัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตนเช่นนั้นแล้ว พร้อมทั้งเชื่อใจตนว่าจะทำตามได้ด้วย และความเชื่อนั้นเป็นไปเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่หวั่นไหว ไม่กลับกลอก ไม่คืนคลาย คือเชื่อแล้ว กลับไม่เชื่อเป็นอันไม่มี เมื่อเป็น

เช่นนี้ ย่อมละเลิกความเชื่อผิด ๆ เช่น เชื่อโชคเชื่อลาง เชื่อเคราะห์ดีเคราะห์ร้าย เป็นต้นได้ เพราะมาเล็งเห็นกรรม เห็นผลของกรรม เห็นความที่สัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตนชัดใจ จึงไม่จำต้องไปอ้อนวอน ขอร้องบวงสรวงสิ่งไรหรือไม่ต้องมีใครเศกเป่า ไม่จำต้องรดน้ำมนต์น้ำพรศักดิ์สิทธิ์ที่ไหน ไม่ต้องเชื่อฤกษ์เชื่อยามอะไรหมด เช่นนี้แลเรียก "อจลสัทธา" แปลว่า สัทธาที่ไม่หวั่นไหว สัทธาที่ไม่กลับกลอก สัทธาที่ไม่คืนคลาย จัดเป็นสัทธาชั้นสูงหรือเป็นสัทธาแท้

สีลธนํ ทรัพย์คือศีลข้อที่ ๒ นั้น มีอธิบายว่า ศีลหรือสีละ ๆ ตามรูปศัพท์แปลว่า "ปกติ" หมายถึงปกติกายปกติวาจา คือกายไม่ทำชั่ว วาจาไม่พูดชั่ว นี้เรียกว่ามีปกติ เมื่อกายทำชั่ว เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดทางกาม วาจาพูดชั่ว เช่นพูดปด พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ เรียกว่า เสียปกติ โดยอรรถะ หรือโดยเนื้อความ ได้แก่ความสงบเรียบร้อย คือสำรวมระวังกายวาจาให้สงบเรียบร้อย จึงเป็นศีล แต่จะมีศีลหรือไม่มี

ศีลนั้น ความสำคัญอยู่ที่เจตนา ความตั้งใจถ้าไม่ตั้งใจงดเว้น แม้กายวาจาจะสงบเรียบร้อย ไม่เสียปกติ ก็ไม่ชื่อว่ามีศีล คนบางจำพวกเข้าใจผิดไปว่า ตนไม่ต้องงดเว้นไม่ต้องสมาทานรับศีล ก็ดีกว่าคนเข้าวัดถือศีลฟังธรรม เพราะกายวาจาของตนไม่ได้ทำชั่วพูดชั่ว ดังนี้ก็มี ก็ถ้าคนไม่ตั้งใจงดเว้น ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล หรือถือศีลแล้ว เด็กเล็ก ๆ ที่ทำชั่วยังไม่เป็น พูดชั่วยังไม่ได้ มิชื่อว่า เป็นผู้ที่มีศีล หรือรักษาศีลด้วยกันทั้งนั้นหรือ ความเข้าใจเช่นนั้นไม่ถูกไม่ชอบ เพราะศีลจะมีได้ต้องมีวิรัติเจตนา คือความตั้งใจงดเว้น ความตั้งใจงดเว้นนั้นมี ๓ ประการ คือ :–

๑. **สมาทานวิรัติ** งดเว้นด้วยการสมาทาน คือรับรองจากท่านผู้หนึ่งผู้ใด เช่นรับจากภิกษุสามเณรบิดามารดา อุบาสกอุบาสิกา หรือพระพุทธพระธรรม ตามกำหนดเวลา หรือหัวข้อที่ตนตั้งใจจะงดเว้น.

๒. **สัมปัตตวิรัติ** งดเว้นด้วยตนเอง หรือในคราวที่ประจวบเข้าโดยไม่ได้ตั้งใจไว้ก่อน เช่นมีโอกาสที่จะทำชั่ว พูดชั่วได้ แล้วตั้งใจงดเว้นไม่ทำชั่ว ไม่พูดชั่ว ในขณะนั้น.

๓. **สมุจเฉทวิรัติ** งดเว้นด้วยเด็ดขาด คือตั้งใจไว้อย่างไรแล้ว แม้จะทุกข์ยากลำบากที่สุดถึงสิ้นชีวิต ก็ยอมสละได้ไม่ยอมเป็นผู้ล่วงศีลทุศีลด้วยเจตนาจงใจ

เพราะฉะนั้น วิรัติเจตนา ความตั้งใจงดเว้น จึงเป็นตัวศีล ส่วนอาการของศีลนั้น อยู่ที่สังวระ ความสำรวมระวัง สังวระความสำรวมระวังนี้ หมายเพียงสำรวมระวังกายกับวาจาเท่านั้น สังวระยังมีอยู่ตราบใด กายวาจาก็สงบเรียบร้อยอยู่ตราบนั้น ขาดสังวระเสียเมื่อใด ศีลก็ด่างก็พร้อยเมื่อนั้น แต่ศีลจะขาดจะทะลุ ก็เพราะอหิริกะ ความไม่ละอายใจ ไม่อดสูใจ และอโนตตัปปะ ความไม่สะดุ้งกลัวผิด ไม่เกรงกลัวบาปความชั่ว จึงแอบทำลักทำด้วยเข้าใจว่า ไม่มีคนรู้คนเห็น เพราะฉะนั้น หิริ และโอตตัปปะ จึงเป็นเครื่องคุ้มครองศีล ทำให้ศีลไม่ขาดไม่ทะลุ ด้วยเจตนาจงใจแกล้งล่วง ส่วนประเภทของศีลนั้น ได้แก่ศีล ๕ บ้าง ศีล ๘ บ้าง ศีล ๑๐ บ้าง หรือศีล ๒๒๗ บ้าง ตามภูมิชั้นของคนที่จะประพฤติปฏิบัติได้เพียงไร ศีลแม้จะมีประเภทหลายอย่างก็จริง แต่เมื่อจะแบ่งเป็น

ชั้น ๆ ก็มีเพียง ๓ ชั้น คือชั้นที่ ๑ หรือชั้นต้น ชั้นที่ ๒ หรือชั้นกลาง และชั้นที่ ๓ หรือชั้นสูง คนมีเพียงศีลเท่านั้นยังไม่ดีพอ เพราะถ้ามีแต่ศีลหรือรักษาแต่ศีล ไม่มีกัลยาณธรรม ศีลก็อาจขาดอาจทะลุ อาจด่างอาจพร้อยได้ง่าย เพราะฉะนั้น ท่านจึงสอนให้มีกัลยาณธรรม กำกับเป็นคู่ไปกับศีล ที่เรียกว่า กัลยาณศีล แปลว่า ศีลดีศีลงาม หมายความว่ามีทั้งศีลด้วยทั้งธรรมด้วย ก็กัลยาณศีลนั้น คืออย่างไร ? เช่นเมื่อเราไม่ฆ่าคนฆ่าสัตว์แล้วต้องมีเมตตากรุณาในคนและสัตว์ด้วย ไม่ขะโมยทรัพย์สิ่งของ ๆ ใครแล้ว ต้องมีทรัพย์สันโดษยินดีเฉพาะทรัพย์สิ่งของ ๆ ตนด้วย ไม่ทำกาเมสุมิจฉาจารแล้ว ต้องมีสทารสันโดษยินดีเฉพาะคู่ครองของตนเท่านั้นด้วย ไม่พูดมุสาวาทแล้ว ต้องมีสัจจวาจา พูดคำจริงด้วย ไม่ดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งของความประมาทแล้ว ต้องมีสติสัมปชัญญะด้วย ดังนี้เป็นต้น ผู้มีทั้งศีลทั้งธรรมเช่นนี้แลเรียกว่า กัลยาณศีล คนมีทั้งศีลทั้งธรรม อำนาจของกัลยาณธรรมนั้น ย่อมห้ามใจไม่ให้คิดล่วงศีล เมื่อเป็น

เช่นนี้ กายวาจาก็สงบเรียบร้อยเป็นปกติได้ตลอดไป ศีลก็ไม่ด่างไม่พร้อย ถ้ามีแต่ศีลอย่างเดียว ไม่มีกัลยาณธรรมเข้ากำกับ กายวาจาอาจไม่เป็นปกติสงบเรียบร้อยตลอดไปก็ได้ เช่นเราไม่ฆ่าสัตว์ ก็เพราะยังไม่มีโอกาสจะฆ่า แต่ถ้ามีเมตตากรุณาแล้ว แม้มีโอกาสที่จะฆ่าได้เบียดเบียนได้เราก็ไม่ฆ่าไม่เบียดเบียน เพราะเมตตากรุณามีประจำใจหักห้ามการกระทำของเราเอง ถ้าเราไม่มีทรัพย์สันโดษแล้วบางทีทรัพย์เล็ก ๆ น้อย ๆ เราอาจไม่ลักไม่ขะโมยได้แต่ถ้ามีจำนวนมากถึงหมื่นถึงแสน เราอาจลักขะโมยก็ได้เพราะฉะนั้นทรัพย์สันโดษ จึงห้ามการลักการขะโมยเสียได้ถ้าเราไม่มีสทารสันโดษ ยินดีเฉพาะคู่ครองของเราแล้วบางทีเราอาจประพฤติผิดในบุตรภรรยาสามีของคนอื่นที่สวยงามถูกใจเราก็ได้ แต่ถ้ามีสทารสันโดษประจำใจ แม้จะสวยจะงามจะถูกอกถูกใจอย่างไร ก็ห้ามกันกาเมสุมิจฉาจารเสียได้ หรือมีสติสัมปชัญญะดีอยู่ แม้จะกินดื่มสุราเมรัยบ้าง ก็ไม่ถึงปล่อยตัวให้เป็นทาษของน้ำเมาเพราะสติสัมปชัญญะคอยหักห้ามไว้ เพราะฉะนั้น กัลยาณ

ธรรมนี้แล จึงเป็นเครื่องป้องกันศีล ทำให้ศีลไม่ด่างไม่พร้อย กัลยาณศีล จึงจัดเป็นศีลชั้นที่ ๑ หรือชั้นต้นสำหรับปุถุชน ศีลชั้นที่ ๒ หรือชั้นกลางนั้น เรียกว่าอริยกันตศีล อริยกันตศีล แปลว่า ศีลที่พระอริยะใคร่ หรือเป็นที่ใคร่ของอริยชน รักษาศีลด้วยเจตนางดเว้นเช่นนั้นแล แต่สำรวมระวังด้วยสติสัมปชัญญะ จนศีลไม่ด่างไม่พร้อย ไม่ขาดไม่ทะลุ เป็นไทย ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกตัณหามานะ ทิฏฐิจับต้อง เป็นไปเพื่อสมาธิ

คำว่า ศีลขาด หมายถึงเจตนาแกล้งล่วงด้วยความจงใจ คำว่า ศีลทะลุ หมายถึงแกล้งล่วงด้วยเจตนาเหมือนกัน แต่ไม่พร้อมด้วยองค์นั้น ๆ คำว่าศีลด่างนั้นหมายความว่า นึกจะล่วงศีล แต่ไม่ทันทำลงไป เพราะได้สติ เช่นเงื้อมือจะตบยุง แต่แล้วมีสติชักมือได้ไม่ตบลงไป คำว่าศีลพร้อย นั้น หมายความว่าไม่ตั้งใจจะแกล้งล่วง แต่ทำเล่นสนุก ๆ เช่นเย้าหยอกคู่ครองของคนอื่นเล่นสนุกไม่จริงจังอะไร คำว่าศีลเป็นไทยนั้น หมายความว่า รักษาศีลด้วยความเต็มใจไม่มีผู้ใดบังคับบัญชา คำว่า ศีลที่ท่าน

ผู้รู้สรรเสริญนั้น หมายความว่า รับรองว่าใช้ได้ไม่ผิดข้อมุ่งหมายในพระพุทธศาสนา คำว่า ศีล ไม่ถูกตัณหามานะทิฏฐิ จับต้องนั้น หมายความว่า ไม่เที่ยวยกตนข่มท่านเพราะเหตุรักษาศีล และไม่ทะนงตนว่า รักษาศีลหรือมีศีลเท่านั้นดีพอแล้ว คำว่าศีลเป็นไปเพื่อสมาธินั้น หมายความว่าจะทำจะพูดอะไร ใจของผู้นั้นไม่เหินห่างจากศีลดุจโคแม่ลูกอ่อน แม้ปากจะกินหญ้าแต่ตาก็คอยชำเลืองดูลูกเสมอ ศีลประกอบด้วยลักษณะ ๘ ประการนี้แลชื่อว่า **อริยกันตศีล** จัดเป็นศีลชั้นที่ ๒ หรือชั้นกลาง สำหรับกัลยาณชน ส่วนศีลชั้นที่ ๓ หรือชั้นสูงนั้น เรียก **ปสังสิตศีล** ๆ แปลว่า ศีลที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ อธิบายว่า รักษาศีลจนกายวาจาเป็นปกติอยู่เป็นนิจ เพราะกายทำชั่วไม่เป็น วาจาพูดชั่วไม่เป็น เพราะมีวิรัติเจตนา เป็นสมุจเฉทวิรัติ งดเว้นได้เด็ดขาด ความสำรวมระวังก็เคยชินจนกลายเป็นปกติมรรยาทอย่างนั้นเองมีหิริโอตตัปปะประจำใจเพราะฉะนั้น ต่อหน้าก็มีศีลลับหลังก็มีศีล เพราะไม่มีเจตนาแกล้งล่วง ศีลมีหลายชั้นหลายประเภทเช่นนี้ พระ-

ท่านจึงแสดงอานิสงส์ของศีลไว้ว่า "สีเลน สุคตึ ยนฺติ" ด้วยอำนาจศีลย่อมถึงสุคติ "สีเลน โภคสมฺปทา" ด้วยอำนาจศีลย่อมถึงพร้อมด้วยโภคทรัพย์ "สีเลน นิพฺพุตึ ยนฺติ" ด้วยอำนาจศีล ย่อมถึงนิพพุตึ คือพระนิพพานดับทุกข์ดับกิเลสได้ฉะนี้ เหตุนั้นศีลจึงจัดเป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์อย่างประเสริฐ อย่างเลิศ อย่างยอดยิ่ง นับเป็นอัชฌัตติกทรัพย์ ทรัพย์ภายใน เป็นประการที่ ๒ ซึ่งท่านทั้งหลายควรขวนขวายแสวงหาเสียแต่ในบัดนี้

วันนี้หมดเวลาแล้ว ขอยุติเพียงเท่านี้.

อริทรัพย์ ๗ (ต่อ)

วันอาทิตย์ที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๐๕

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส สตฺติมานิ ภิกฺขเว ธนานิ, กตมานิ สตฺต, สทฺธาธนํ สีลธนํ หิริธนํ โอตฺตปฺปธนํ สุตธนํ จาคธนํ ปญฺญาธนนฺติ,

บัดนี้ จักแสดงพระธรรมเทศนาในอริยทรัพย์ ๗ ประการ ต่อจากที่ได้แสดงมาแล้ว ในสมัยโบราณ บุรพบุรุษบุรพสตรีของชาวเรา ท่านเป็นผู้มีศีลมีธรรม นิยมการสดับธรรมโดยเฉพาะในเวลาเข้าพรรษา ดังปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ที่มีข้อความชัดเจนว่า "คนในเมืองสุโขทัยนี้ดี มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ ชาวเจ้า ท่วยปั่ว ท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุนทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิง ฝูงท่วยมีศรัทธาในพระพุทธ-ศาสนา ทรงศีลเมื่อเข้าพรรษาทุกคน" ดังนี้ ความศรัทธา

ในพระพุทธศาสนาของชาวไทยโบราณนี้ได้กลายเป็นวัฒน-ธรรมที่ดีอย่างหนึ่งของชาวไทย สืบต่อมาจนถึงสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ คนชั้นปู่ย่า ตายายของเรา ท่านมีวันฟังธรรม มีวันสนทนาธรรม ที่เรียกว่า **ธัมมัสสวนะ ธัมมสากัจฉา** ทั่วบ้านทั่วเมือง ดังท่านทั้งหลายคงจะได้เคยเห็นศาลาฟังธรรมตามหมู่บ้าน เช่นศาลาบ้านหม้อ หลังตึกแถวพาหุรัดน์ และฝั่งธนบุรี ตลอดถึงในจังหวัดอื่น ๆ ทั่วพระราชอาณาจักรไทย มิใช่มีแต่เฉพาะในวัดเท่านั้น ในศาลากลางของหมู่บ้านเช่นนั้น เมื่อถึงวันพระหรือที่เรียกว่าวันธัมมัสสวนะ ก็มีชาวบ้านไปประชุมกันโดยมิได้มีการนัดหมาย ภิกษุสามเณรผู้มีหน้าที่แสดงธรรม ก็ไม่ต้องอาราธนาหรือนิมนต์มา ท่านไปกันเองด้วยถือว่าเป็นหน้าที่ เมื่อรูปนี้ขึ้นแสดงธรรมจบแล้ว รูปอื่นก็ขึ้นแสดงต่อ ๆ กันไป นี่เป็นวัฒนธรรมอันหนึ่งของชาวไทยมีมาช้านาน เจ้านายหรือขุนนาง พ่อค้า คฤหบดีที่มีการงานมาก มีทรัพย์สินมาก มีบริวารมาก ไม่สามารถไปสู่ศาลาฟังธรรมสำหรับหมู่บ้านเช่นนั้นเยี่ยงชาวบ้านได้ เขาก็จัดวันฟังธรรมขึ้นใน

บ้าน นิมนต์พระมาเทศน์ ๓ วันยก ๗ วันยก หมายความว่า พระรูปเดียวแสดงธรรมติดต่อกัน ๓ วันบ้าง ๗ วันบ้าง แล้วจึงถวายเครื่องไทยธรรมคราวหนึ่ง เมื่ออาตมาเป็นสามเณรและครั้งอุปสมบทใหม่ๆ ก็เคยแสดงธรรมในที่เช่นนั้น ทั้งในพรรษาทั้งเมื่อออกพรรษาแล้ว เพราะฉะนั้นคนชั้นปู่ย่าตายายของเรา ท่านจึงเป็นคนดี มีศีลมีธรรม จิตใจของท่านซื่อตรงไม่คดไม่โกงกัน ต่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง ไม่เบียดเบียฬซึ่งกันและกัน ไม่อิจฉาริษยาทะเลาะวิวาทกัน หรือไม่มีอันธพาลดื่นดาษอย่างในสมัยปัจจุบันนี้ บัดนี้วัฒนธรรมอันดีเช่นที่กล่าวนี้กำลังจะสูญหายไปเสียหมดแล้ว ฉะนั้น การที่มูลนิธิ ก.ศ.ม. ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีวันธัมมัสสวนในวันอาทิตย์ และขอร้องบรรดาครูอาจารย์พานักเรียนมาฟังธรรมเช่นนี้ จึงเท่ากับช่วยกันฟื้นฟูวัฒนธรรมอันดีของชาติ ซึ่งกำลังจะเสื่อมสูญไปให้กลับคงอยู่ และเป็นทางแก้หรือป้องกันเยาวชนมิให้เดินไปสู่ความเสื่อมจากศีลธรรมประการหนึ่งด้วย จึงเป็นที่น่าอนุโมทนาสาธุการยิ่งนัก

บัดนี้ จักแสดงอริยทรัพย์ข้อที่ ๓ คือ **หิริธนํ** ทรัพย์คือ **หิริ** และข้อที่ ๔ **โอตฺตปฺปธนํ** ทรัพย์คือ **โอตตัปปะ** ต่อไป

หิริ ได้แก่ความละอายแก่ใจ หมายถึงอดสูใจ ตะขิดตะขวงในใจไม่กล้าทำความชั่วทั้งในที่ลับที่แจ้ง ส่วน **โอตตัปปะ** แปลว่าความเกรงกลัวบาป หมายถึงเกรงผิด หรือกลัวจะผิดจะเสียเพราะปรารภถึงเพศภูมิ ศิลปะวิชาความรู้และคุณ-ธรรมความดีของตนแล้ว ไม่สมควรที่ตนจะทำความชั่วเพราะเกรงผลของบาปความชั่วความผิดเช่นนั้นจะส่งผลถึงตน คนบางคนไม่กล้าทำชั่วทำผิด เพราะละอายคนอื่นจะรู้จะเห็นหรือเกรงกลัวกฎหมายบ้านเมืองจะลงโทษ ไม่จัดเป็นคนมี **หิริโอตตัปปะ** **หิริโอตตัปปะ** หมายถึงอายตนเอง อดสูใจตนเอง และเกลงกลัวบาปความชั่วความผิดจะอำนวยผลให้แก่ตัว **หิริ** อุปมาเหมือนชายหนุ่มหญิงสาวที่รักสวยรักงามไม่อยากให้ร่างกายหรือเครื่องนุ่งห่มสกปรกเปรอะเปื้อน **โอตตัปปะ**อุปมาเหมือนคนเห็นอสรพิษ แม้ตัวเล็ก ๆ ก็ไม่อยากเข้าใกล้ ฉะนั้นคนมี **หิริโอตตัปปะ** จึงเป็นผู้ไว้วางใจได้ เพราะมีกายวาจาใจใสสะอาด ไม่กล้าทำ

ความชั่วความผิดด้วยเจตนาจงใจทั้งในที่ลับที่แจ้ง **หิริ** และ **โอตตัปปะ** จึงจัดเป็นอริยทรัพย์แต่ละประการ **สุตธนํ** อริยทรัพย์ข้อที่ ๕ นั้น สุตะ แปลว่าการฟัง หมายถึงการฟังเรื่องที่ดีมีคุณมีประโยชน์ เพราะการฟังเช่นนั้น เป็นทางให้เกิดปัญญา จำกัดทุปปัญญา ปัญญาทราม ปัญญาชั่ว และโมหะ ความโง่ ความหลง ความเขลา ความเข้าใจผิด คนเราแรกเกิดมา ย่อมไม่รู้อะไร และจะเกณฑ์ให้รู้ได้เอง หรือเห็นชอบเห็นดีเองนั้นยาก ต้องอาศัยได้ยินได้ฟังคนอื่นซึ่งเป็นผู้รู้แนะนำสั่งสอนก่อน จึงรู้ได้ เพราะฉะนั้น **สุตะ** การฟัง จึงเป็นอริยทรัพย์ ผู้ใดฟังมาก ท่านเรียกผู้นั้นว่า **พหุสุตะ** หรือ **พหูสูต** ทำให้เป็นคนฉลาดรอบรู้มาก ความฉลาดรอบรู้มากเกิดขึ้นเท่าใด ความโง่ ความหลง ความเขลา ความเข้าใจผิด ก็หมดไปน้อยไปเท่านั้น **สุตะ** จึงจัดเป็นอริยทรัพย์อีกประการหนึ่ง

จาคธนํ อริยทรัพย์ข้อที่ ๖ นั้น ได้แก่การสละหรือบริจาค การสละหรือบริจาคนี้ หมายถึงสละหรือบริจาควัตถุทาน คือให้วัตถุสิ่งของก็ได้ อย่างที่เรียกกันว่า

ทำบุญให้ทาน ด้วยจิตสงเคราะห์อนุเคราะห์บ้าง ด้วยคิดบูชาพระคุณท่านบ้าง อีกอย่างหนึ่ง **จาคะ** นอกจากสละพัสดุสิ่งของให้เป็นทานแล้ว ท่านหมายถึงสละกิเลสภายในก็ได้ เป็นต้นว่าเราจะทำบุญให้ทาน เราก็ต้องสละมัจฉริยะความตระหนี่เหนียวแน่น ความเห็นแก่ตัวของเราให้ได้เสียก่อน สละโลภะความโลภ ความอยากได้สมบัติ ไม่รู้จักพอ ให้ได้เสียก่อน ถ้าไม่มีจาคะ คือสละกิเลสภายในยังไม่ได้แล้ว วัตถุทาน การให้วัตถุภายนอกก็มีไม่ได้ อีกอย่างหนึ่ง เช่นเราจะรักษาศีลถ้าเรายังเห็นแก่ความสนุก ความสะดวก ความสบาย ความทำอะไรตามใจตนเองอยู่แล้ว การรักษาศีลก็มีไม่ได้ เพราะฉะนั้นผู้ต้องการรักษาศีล จึงต้องมีจาคะสละความเห็นแก่สนุก สละความสะดวกสบาย ความเพลิดเพลินในกามคุณให้ได้เสียก่อน การรักษาศีลจึงจะมีขึ้นได้ อีกอย่างหนึ่ง จาคะการสละให้เป็นคุณธรรมสูงกว่าทาน การให้อย่างปกติธรรมดา ตัวอย่างเช่น เราเคยใส่บาตรทุกวัน ถึงเวลาเราก็ใส่ เคยไปสอนหนังสือทุกวัน

ถึงเวลาเราก็ไปสอน ให้อย่างนี้เรียกว่าทาน คือวัตถุทาน วิทยาทาน แต่ถ้าให้อย่าง **จาคะ** หมายถึงสละให้ เช่นอาหารที่เรากำลังจะกินอยู่แล้ว แต่เผอิญมีผู้รับทานมาถึงเข้า เรายอมอดไม่กิน สละให้ท่านได้กินก่อน หรือไม่สบายเกิดเจ็บป่วยขึ้น แต่ไม่ยอมพักยอมหยุด เสียสละอดทนไปสอนวิชาความรู้ให้ด้วยความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว อย่างนี้ก็เรียกว่าจาคะ อีกอย่างหนึ่ง **จาคะ** หมายถึงปรารถนาคุณธรรมที่มีค่าสูงกว่าเช่นต้องสละอย่างหนึ่งเพื่อแลกเปลี่ยนกับอีกอย่างหนึ่ง ตัวอย่างพระพุทธภาษิตที่ว่าเมื่อเราจะรักษาอวัยวะ ต้องสละทรัพย์ เพราะทรัพย์สมบัติมีค่าน้อยกว่าอวัยวะ เช่นเมื่อร่างกายเจ็บป่วยไม่สบายต้องสละทรัพย์หาหมอหายามารักษา เพราะเมื่ออวัยวะยังดีอยู่ การแสวงหาทรัพย์ก็สะดวกและง่าย เมื่อต้องการรักษาชีวิต ก็ต้องสละทรัพย์สละอวัยวะ เพราะถ้าชีวิตยังมีอยู่ ถึงแม้เขาจะตัดมือตัดแขนตัดขา หรือผ่าตัด เพื่อให้ชีวิตยังอยู่ ก็ควรสละ ถ้าต้องการรักษาธรรมะ คือความถูกต้องความดี ความเที่ยงตรง เราก็ต้องสละทั้งหมด ทั้งทรัพย์

ทั้งอวัยวะ ที่สุดแม้ชีวิต เพื่อรักษาธรรมะไว้ จาคะธนํ ทรัพย์คือจาคะ หมายถึงการสละ ดังที่อธิบายมานี้จึงจัดเป็นอริยทรัพย์อีกประการหนึ่งเป็นข้อที่ ๖

ปญฺญาธนํ ทรัพย์คือปัญญาข้อที่ ๗ นั้น ปัญญาได้แก่ความฉลาด รอบรู้ หรือรู้อย่างรอบคอบ หรือรู้ทั่วถึง จัดเป็น ๓ ประเภท หรือ ๓ ชั้น คือถ้าเป็นความฉลาดรอบรู้ในศิลปะวิทยาการทางโลก จัดเป็นปัญญาขั้นต่ำ อย่างที่ท่านศึกษาหาความฉลาดรอบรู้ในการอ่านการเขียน หรือวิทยาที่เป็นเครื่องมือในการดำรงชีพอยู่สุขสบายในโลกนี้ ปัญญาขั้นกลางหรือขั้นที่ ๒ นั้น หมายถึงฉลาดรอบรู้ในวัฒนะ และหายนะ คือรู้ว่าอะไรเป็นความเจริญ อะไรเป็นความเสื่อม เพราะคนเราถ้าไม่มีความฉลาดรอบรู้ว่า อะไรดี อะไรไม่ดี อะไรเป็นความเจริญ อะไรเป็นความเสื่อมแล้ว ถึงคราวจะละชั่วทำดี หรือถึงคราวจะทำความเจริญละทางแห่งความเสื่อม ก็ทำไม่ได้ ที่เรียกว่า ทำดีไม่เป็นละชั่วไม่ถูก เพราะฉะนั้น **อปายโกสลฺลํ** ความฉลาดรอบรู้ในความเจริญ ๑ **อปายโกสลฺลํ** ความฉลาดรอบรู้ในความ

ไม่เจริญ คือความเสื่อม ๑ จึงเป็นปัญญาขั้นกลาง หรือชั้นที่ ๒ เท่านั้น เพราะยังไม่ฉลาดรอบรู้แท้ ต้องมีอุบายคือวิธีการที่จะพาตนให้หลีกละทางเสื่อม นำตนให้ถึงความเจริญได้ ที่เรียกว่า อปายโกสลฺลํ คือความฉลาดรอบรู้ว่าทำอย่างไร ถึงจะละความเสื่อม ทำตนให้ถึงความเจริญได้ นี่แลเป็นปัญญาขั้นสูง หรือชั้นที่ ๓ ปัญญา ๓ ชั้น ดังที่แสดงมานี้ หรืออีกนัยหนึ่ง มี ๒ คือ ปัญญาทางโลก ๑ ปัญญาทางธรรม ๑ ปัญญาแม้จะมีกี่ชั้นกี่ประเภทก็ตาม ย่อมกำจัดทุปปัญญา คือปัญญาชั่ว ปัญญาทราม กำจัดโมหะอวิชชา ความโง่ ความหลง ความเขลา ความเข้าใจผิด ความรู้ไม่จริงให้หมดไปน้อยไป เพราะฉะนั้นท่านจึงจัดเป็นอริยทรัพย์อีกประการหนึ่ง ข้อที่ครบ ๗

ธรรมทั้ง ๗ ประการ ดังที่แสดงมานี้ ต้องเจริญหรืออบรม ทำให้เกิดให้มากขึ้นในตน และต่างต้องอาศัยกันและกัน กล่าวคือ ข้อต้นเมื่อมีศรัทธาความเชื่อแล้ว เป็นเหตุให้รักษาศีล สำรวมระวังกายวาจาให้เรียบร้อย คนถ้าไม่มีศรัทธา คือ ไม่เชื่อกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อ

ความที่สัตว์มีกรรมเป็นของ ๆ ตน ไม่เชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าแล้ว ย่อมไม่กล้าที่จะเสียสละความสุขความสะดวกสบาย เพื่อรักษาศีล ฉะนั้นคนที่มีศีล จึงต้องมีศรัทธาเป็นเบื้องต้น คนมีศรัทธามีศีลแล้ว แต่ถ้ายังไม่มี **หิริโอตตัปปะ** คือละอายใจ อดสูใจ เกรงกลัวบาปความชั่วแล้ว แม้มีศีลอยู่ ก็รักษาให้สะอาดดีไปให้ตลอดไปไม่ได้ ย่อมขาด ย่อมทะลุ หรือด่างพร้อยเศร้าหมอง เป็นต้นได้ง่ายถ้าไม่ทำชั่วต่อหน้า ก็ลอบทำลับหลัง ด้วยคิดว่าไม่มีคนรู้คนเห็นคนจับกุมลงโทษ เพราะฉะนั้น **หิริโอตตัปปะ** จึงสนับสนุนให้มีศีลหรือรักษาศีลได้ตลอดไป คนที่มีศรัทธามีศีล มี **หิริโอตตัปปะ** แล้ว แต่ยังขาดสุตะ การฟังเรื่องที่ดีหรือได้ยินได้ฟังมาก ได้คงแก่เรียนแล้ว ก็จะเชื่องายงมงายตามเขาว่า ตามข่าวเล่าลือ หรือด้วยคิดคาดคะเนตามอาการไม่ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญเหตุผลเสียก่อนแล้วจึงเชื่อ หรือจะรักษาศีลก็เป็นศีลงมงาย เป็นศีลไม่ถูกต้องตรงตามความหมายในพระพุทธศาสนา และมักแอบซ่อนเร้นทำชั่วพูดชั่วด้วยไม่อดสูเกรงกลัวบาป เพราะฉะนั้น **สุตะ** การได้

สดับฟังมาก จึงหนุนให้มีศรัทธา มีศีล มีหิริโอตตัปปะ คนมีศรัทธา มีศีล มีหิริโอตตัปปะและสุตะ แล้ว แต่ยังไม่มี จาคะ การเสียสละ เมื่อเช่นนี้คุณธรรมข้อต้น ๆ ก็รักษาให้ตลอดไปได้ยากอย่างที่ท่านทั้งหลาย สละการงานทางบ้านทางโรงเรียน สละความสะดวดสบายบางประการ มานั่งพับเพียบเรียบร้อยอยู่ต่อหน้าพึงอาตมาแสดงธรรมอยู่ในบัดนี้ เพราะอะไร เพราะมี จาคะ การสละอย่างหนึ่งเพื่อได้อีกอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ฉะนั้น จาคะ จึงหนุนศรัทธา หนุนศีล หนุนหิริโอตตัปปะและ สุตะ ให้เจริญ คนมีธรรมะ ๖ ข้อข้างต้นดังที่แสดงมา ก็ต้องอาศัยปัญญาคือความฉลาดรอบรู้ว่า อย่างไรเป็นศรัทธา อย่างไรไม่เป็นศรัทธา หรืออย่างไรเป็นศรัทธาแท้ อย่างไรเป็นศรัทธาไม่แท้ ที่เรียกว่า จลสัทธาและอจลสัทธา ที่แสดงมาตั้งแต่ต้น ตลอดถึงศีลชั้นต้น ศีลชั้นกลาง ศีลชั้นสูง ที่เรียกว่า กัลยาณศีล อริยกันตศีล และ ปสังสิตศีล เป็นอาทิ เพราะฉะนั้นปัญญาความฉลาดรอบรู้ที่จะรักษาคุณธรรมความดีให้ตรงให้ถูกต้องตามสัตถุศาสน์คือคำสอนของพระศาสดานั้น จึง

ต้องอาศัยการฟัง การคิดการอบรม ทำให้เกิดให้มีขึ้นที่ตน ซึ่งรวมเรียกว่าปัญญา

สรุปความว่า ธรรมะทั้ง ๗ ข้อ ที่เรียกว่าอริยทรัพย์ เป็นทรัพย์อย่างดีทรัพย์อย่างประเสริฐ ทรัพย์ล้ำเลิศ หรือคุณธรรมที่ยังความยินดีให้เกิดแก่ผู้กระทำ เป็นอัชฌัตติกทรัพย์ ทรัพย์ภายใน สามารถติดตามอำนวยความสุขสบายได้ทั้งในโลกนี้ทั้งในโลกหน้า และเป็นทรัพย์ที่สามารถแปรเปลี่ยนปุถุชนให้เป็นคนดีคนประเสริฐคนล้ำเลิศ จนถึงเป็นอริยชนก็ได้ และต่างต้องอาศัยซึ่งกันและกันเป็นไปดังบรรยายมาด้วยประการฉะนี้ อริยทรัพย์ทั้ง ๗ นี้ เราต้องขวนขวายแสวงหาทำให้เกิดให้มีขึ้นที่ตนด้วยตนเอง การที่จะแสวงหาทำให้เกิดให้มีขึ้นที่ตนด้วยตนเองเช่นนี้ ก็ต้องอาศัยร่างกายที่กว้างศอก ยาววา หนาคืบ ที่สมมติว่ารูปนามของเรานี้แล เป็นเครื่องมือประกอบกระทำ ฉะนั้นรูปนามของเรานี้ จึงนับว่าเป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์ภายในส่วนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า อังคสมบัติ ขุมทรัพย์ที่เสมอด้วยองค์คืออวัยวะ

ก็ในรูปร่างกายจิตใจของเรานี้ เมื่อจะแบ่งกระจายออกไปก็เป็นแต่ส่วนหนึ่ง ๆ คืออวัยวะอย่างหนึ่ง ๆ ก็เรียกว่าองค์หนึ่ง ๆ เช่น ตา หู จมูก ปาก คอ แขน มือ ขา ดังนี้เป็นต้น เมื่อรวมกันเข้าเรียกว่า องค์คืออวัยวะ สมมติกันว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นเรา เป็นของเรา เราจะแสวงหาอริยทรัพย์ ก็ต้องอาศัยองค์ คือ อวัยวะนี้แหละ ถ้าตามืด หูหนวก แขนขาด จิตใจมันเสื่อม ร่างกายทุพพลภาพไม่สมประกอบ เราก็แสวงหาอริยทรัพย์ไม่สะดวกหรือได้ด้วยยาก หรือไม่ได้เลย ฉะนั้นเราทุกคนที่เกิดมาสู่โลกนี้ เรามีอวัยวะสมบูรณ์ดีไม่บกพร่อง ไม่พิการอย่างใดอย่างหนึ่งนับว่าเป็นบุญแล้ว เราควรใช้รูปนามอวัยวะที่ยังแข็งแรงของเรานี้แล แสวงหาอริยทรัพย์ให้มาก ให้เจริญ ให้ดีให้เกิดมีขึ้นที่ตนให้มาก บัดนี้อาตมาขอเชิญชวนท่านทั้งหลาย จงสำรวมใจตรวจสอบตนของตนดูว่า เราบริบูรณ์ด้วยอริยทรัพย์ข้อไหนบ้าง คือ **ศรัทธา ศีล หิริโอตตัปปะ สุตะ จาคะ ปัญญา** รวม ๗ ประการ เรามีบริบูรณ์แล้วหรือยัง หรือข้อไหนขาดตกบกพร่อง น้อยไป ถ้ามีแล้ว จง

พยายามรักษาให้มั่นไว้ ถ้ายังมีน้อยก็ทำให้มาก ถ้ายังไม่บริบูรณ์ก็ทำให้บริบูรณ์ในข้อนั้น ๆ จึงจะชื่อว่ามีนัยตาดีทั้ง ๒ ข้าง จิตใจก็จะไม่ว้าเหว่อนาถาไม่ไร้ที่พึ่ง เป็นจิตใจสดใสสุขสบายทุกอิริยาบท เมื่อชีวิตยังมีอยู่ ก็เป็นสุชีวิตํ มีชีวิตดี **เสฏฺฐชีวิตํ** มีชีวิตประเสริฐ เพราะได้ทำคุณทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ตน แก่คนอื่น ตลอดถึงประเทศชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ และแก่โลกด้วย เมื่อหาชีวิตไม่แล้ว ก็หวังสุคติโลกสวรรค์ได้ ดังนัยพระพุทธภาษิตว่า "จิตฺเต อสํกิลิฏฺเฐ สุคติปาฏิกงฺขา" เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว ก็มีสุคติเป็นที่ไปในปรโลกเบื้องหน้า ตรงกันข้ามถ้าจิตใจเศร้าหมอง ไม่ผ่องใสแล้ว ก็มีทุคติเป็นที่ไปในปรโลกเบื้องหน้าดังบาลีว่า "จิตฺเต สํกิลิฏฺเฐ ทุคฺคติปาฏิกงฺขา" เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงขวนขวายแสวงหา ทั้งโภคทรัพย์ ธนทรัพย์ และอดิเรก ทรัพย์ควบคู่กันไป กับการแสวงหาอริยทรัพย์เถิด จึงจะชื่อว่าเป็นผู้มีชีวิตดีชีวิตประเสริฐ มีอรรถาธิบาย ดังวิสัชนามาพอสมควรแก่เวลา ด้วยประการฉะนี้

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แพร่การช่าง ถนนเฟื่องนคร พระนคร
นายอำพัน ฉายางกูร ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๑๑